

Forord

Denne oppgaven markerer slutten på fem års studier ved NTNU. Fem år som har vært helt fantastiske. Før jeg startet arbeidet med denne masteroppgaven så jeg for meg at det ville være en periode med både oppturer og nedturer. Dette viste seg å være helt feil. Arbeidet med denne oppgaven har vært utrolig gøy, spennende og ikke minst veldig lærerikt. Det at jeg fortsatt den dag i dag synes temaet er utrolig interessant og fortsatt ønsker å lære mer vitner til at jeg gjorde et riktig valg da jeg valgte å gjøre en oppgave om muslimfiendtlighet.

Jeg vil benytte denne anledningen til å takke de personene som har vært viktige gjennom arbeidet med denne masteroppgaven. Først og fremst vil jeg gi en stor takk til min mor og far, Liv og Graham, som har støttet meg gjennom alle årene med skole, noe som har bidratt til at jeg nå vil ha en mastergrad i sosiologi. Dere har vært utrolig viktige og jeg er utrolig glad for all den støtten dere har gitt meg. Jeg kunne ikke klart det uten dere.

Tusen takk til min veileder Zan Strabac for å ha vært en svært god veileder som har hjulpet meg få en større forståelse for temaet og kvantitativ metode. Jeg har gått fra hver veiledning med en god følelse og en iver med å komme i gang med det vi har diskutert. Du er en stor grunn til at jeg har klart å arbeide strukturert gjennom perioden og levere en oppgave jeg er stolt av.

Jeg ønsker også å takke kollokviegruppen og gjengen på lesesalen for god støtte, hyggelig selskap og mange fine lunsjer gjennom det siste året.

Til slutt ønsker jeg også å takke Markedsføringsgjengen på Studentersamfundet i Trondhjem. Det å ha jobbet med dere har vært utrolig givende og morsomt. Det å ha vært en del av dere har gjort at jeg har klart å komme ut av «masterbobla» og bidratt til at de to siste årene mine her i Trondheim har vært de to beste årene mine som student.

Trondheim, mai 2018

David Andreas Bell

Abstract

The theme of this thesis is anti-Muslim prejudice, and my focus is on the difference in anti-Muslim prejudice that can be found in Western Europe and Eastern Europe. To be more specific, I investigate what the different causal factors for prejudice are in four different cases. Two Western European nations, which are Norway and France, and two Eastern European nations, which are Poland and the Czech Republic.

I apply Blumer's group position theory to get a better understanding of how ethnic prejudice occurs, and intergroup contact theory to further enhance the understanding of how contact can help reduce prejudice. These two theories represent different aspects of prejudice, where the former focuses on the development of prejudice, while the latter focuses more on how prejudice can diminish. I also apply the concept of securitization to explain how Muslims and Islam can be perceived as an existential security threat.

I use a comparative case-study to analyze the differences in anti-Muslim prejudice. This gives me the opportunity to get an enhanced understanding of the phenomenon by using the different cultural and historical aspects along with sociological theory to get a better understanding of the different mechanisms that lead to prejudice in the four selected countries. The data is collected from European Social Survey round 7 from 2014. I use logistical regression to analyze the differences in the anti-Muslim prejudice we find in the different countries.

My research shows that contact with a minority seems to play a very important role in reducing prejudice. The contact does not necessarily have to be with Muslims, as contact with any minority will reduce prejudice against Muslims. There are however differences in the effect of contact between the countries. Contact in France seem to be very important to the understanding of anti-Muslim prejudice, while contact in Norway does not seem to have an effect. Muslims also appear to be perceived as a cultural threat, rather than a security threat, the exception here is with the Czech Republic where I argue Muslims are perceived as a security threat. Religiousness appears to have an effect on how Muslims are perceived in Poland and the Czech Republic, although I argue that it is not the religion in itself that determines how Muslims are perceived, it is instead what the religion represents in the different countries. Finally, I have a discussion about how the theoretical framework for this thesis is better for explaining the anti-Muslim prejudice in Western Europe, rather than in Eastern Europe.

Innholdsfortegnelse

Forord	I
Abstract	III
1. Innledning.....	1
1.2 Historisk redegjørelse.....	1
1.2 Muslimfiendtlighet	2
1.3 Oppgavens disposisjon	5
2. Redegjørelse for valg av land.....	6
2.1 Norges historiske og nåværende situasjon med islam og muslimer.....	7
2.2 Frankrikes historiske og nåværende situasjon med islam og muslimer	8
2.3 Polens historiske og nåværende situasjon med islam og muslimer	9
2.4 Tsjekkias historiske og nåværende situasjon med islam og muslimer.....	10
3. Teori	12
3.1 Securitization.....	12
3.1.1 Securitization av islam	14
3.2 Gruppeposisjonsteori.....	16
3.3 Kontaktteori.....	20
4. Metode.....	24
4.1 Datamateriale og utvalg	24
4.2 Metodisk tilnærming: Komparativ case-studie	25
4.3 Variabler.....	27
4.3.1 Avhengig variabel	27
4.3.2 Uavhengige variabler	28
4.4 Reliabilitet	33
5. Analyse.....	35
5.1 Forskjeller mellom landene	35
5.2 Resultater Norge.....	36
5.3 Resultater Frankrike	39
5.4 Resultater Polen.....	42
5.5 Resultater Tsjekkia	45
6. Diskusjon.....	49
6.1 Kontakt	49
6.2 Sikkerhetsmessige forklaringsfaktorer	52
6.3 Økonomiske forklaringsfaktorer	56
6.4 Religiøsitet	59

6.5 Forskjell pseudo R^2	63
7. Konklusjon	64
7.1 Videre forskning	65
Litteraturliste	66
Vedlegg	73

1. Innledning

Temaet for denne oppgaven er muslimfiendtlighet. Oppgavens hovedfokus er å undersøke hvordan muslimfiendtlighet forekommer i ulik grad i Vest- og Øst-Europa. For å analysere dette vil jeg ta i bruk en logistisk regresjonsanalyse for å sammenlikne fenomenet i landene Norge, Frankrike, Polen og Tsjekkia ved hjelp av en komparativ case-studie. Datamateriale som blir benyttet i denne analysen er innhentet av European Social Survey runde 7 fra 2014.

1.2 Historisk redegjørelse

Før jeg gjør rede for fenomenet muslimfiendtlighet mener jeg det er viktig å forstå hvordan det har utviklet seg til å bli det det er i dag. Muslimfiendtlighet er ikke et fenomen som ble unnfanget som følge av terrorangrepet mot World Trade Center og Pentagon 11. september i 2001. Dette er et fenomen som har dype historiske og kulturelle røtter. Europa har hatt en lang og komplisert historie med islam. Ofte har det også vært en religiøs komponent inne i bildet, da kristendommen og islam har hatt et turbulent forhold i løpet av store deler av middelalderen, da de kristne europeiske nasjonene ofte var i konflikt og krig med muslimske samfunn, ofte representert av maurerne i vest, det ottomanske riket i sør-øst eller mongolsk invasjon i øst (Lewis 1993). De kanskje mest berømte konfliktene mellom islam og kristendommen kan knyttes til de kristne korstogene i Midtøsten.

Det kompliserte forholdet mellom Europa og islam fortsatte også etter middelalderen da de store europeiske nasjonene startet å kolonisere store deler av verden. Litteraturhistorikeren Edward Said (1978) forsøker gjennom sin bok *Orientalism* å gi et bilde av hvordan vestlig imperialisme fra kolonitiden har bidratt til å skape et skille mellom vesten og den arabiske verden i dag. Said peker på rasjonaliseringen bak koloniseringen, hvor man så på ikke-vestlige land som usiviliserte og at man gjennom kolonisering skulle forsøke å sivilisere disse landene som grunnlaget for hvorfor vi i dag fortsatt har et bilde av den arabiske verden som annerledes og ofte underlegen den vestlige verden. Her mener jeg det er viktig å påpeke at dette bildet av de usiviliserte landene under kolonitiden ikke nødvendigvis var et særegent fenomen for de arabiske landene, men at dette verdensbildet er viktig å forstå for de historiske røttene til muslimfiendtlighet. Said (1978) peker på hvordan man tidligere så på en person som kom fra disse orientalske områdene som irrasjonell, barnslig og annerledes, mens europeeren var rasjonell, moden og normal, og mener disse tankene satt grunnlaget for hvordan vi fortsatt i dag ser på den arabiske verden som annerledes og ikke like sivilisert som vår vestlige verden.

Muslimer var en relativt anonym folkegruppe gjennom store deler av 1900-tallet. Dette gjaldt frem til cirka 1980-tallet. Muslimer ble sjelden nevnt i mediene. Chris Allen (2010) mener grunnen til dette kom av at de muslimske innvandrerne i Europa fikk sin identitet fra fødestedet sitt, ikke religionen sin. I blant annet Storbritannia mener Allen at muslimer ble omtalt som en del av det asiatiske miljøet. John Esposito og Ibrahim Khalin (2011) peker på flere faktorer for at muslimfiendtlighet har fått en ny oppblomstring i løpet av de siste tiårene. Blant disse faktorene finner vi blant annet en større muslimsk befolkning i Vesten, den iranske revolusjonen i 1979, ulike terroraksjoner på 80- og 90-tallet og selvfølgelig de store terroraksjonene i New York, London og Madrid på tidlig 2000-tallet. Spesielt terrorangrepet 11. september mot World Trade Center og Pentagon brakte islam og muslimer virkelig tilbake i søkelyset. Da så man et byks i medieoppmerksomhet knyttet til muslimer og islam. I en analyse av britiske mediers fremstilling av muslimer så man en enorm forskjell i artikler som inneholdt ordet «muslim» fra 2001 til 2002 (Saeed 2007:13). Etter disse terroraksjonene var det også en stor økning i hatkriminalitet mot muslimer, FBI rapporterte en økning i hatkriminalitet mot muslimer på 1700 prosent mellom årene 2000 og 2001 (Khan og Ecklund 2012), samtidig som det i ettertid av terrorangrepet 11. september ble utført en stor rapport kalt EUMC-rapporten (siteret i Allen 2010:103) som overvåket reaksjoner og endringer i holdninger til muslimer i alle EU-land. Rapporten viste at det også var en økning i antall verbale og fysiske angrep mot muslimer i ettertid av 11. september.

I løpet av de siste årene har det også vært en ny terrorbølge i Europa i regi av terrorgruppen IS, i tillegg til at det i 2015 var en stor flyktningkrise i flere europeiske land. Begge disse to faktorene mener jeg bidrar til at temaet muslimfiendtlighet igjen bør frem i søkelyset og utforskes ytterligere.

1.2 Muslimfiendtlighet

I en holdningsundersøkelse knyttet til antisemittisme og muslimfiendtlighet i Norge defineres muslimfiendtlighet som «utbredte negative fordommer samt handlinger og praksiser som angriper, ekskluderer eller diskriminerer mennesker på bakgrunn av at de er eller antas å være muslim» (Hoffmann og Moe 2017:25). Det er også denne definisjonen jeg vil ta i bruk i min analyse av muslimfiendtlighet. For at muslimfiendtlighet skal forekomme trengs det altså ikke nødvendigvis å være fiendtlighet rettet mot muslimer. Den som innehar negative holdninger mot muslimer trenger bare anta at du er en muslim. Dette kan eksemplifiseres ved at det i ettertid av terrorangrepet 11. september var flere fysiske angrep rettet mot sikkerhetsvakter som gikk med turban, da turbanen ble identifisert med islam og det å være muslim (Allen 2010).

Her kan begrepet etnifisering (min oversettelse av «racialization») være verdt å diskutere. Etnifisering er prosessen hvor man skaper en etnisk kategori til det som tidligere har vært en uklassifisert etnisk gruppe (Garner og Selod 2015). Garner og Selod argumenterer for at også religion kan bli etnifisert og at denne prosessen har skjedd med både muslimer og jøder. Det argumenteres for at etnisitet historisk sett har blitt tilegnet gjennom fysiske og kulturelle karakteristikkene. Disse karakteristikkene avhenger ikke da kun av hudfarge, men også kulturelle trekk som språk, klesplagg og religiøse praksiser. Garner og Selod (2015) mener at man i nyere tid kan hevde at muslimer har blitt etnifisert og at dette har bidratt til å skape muslimfiendtlighet. Vi kan altså se på muslimfiendtlighet som et sett med ideer og praksiser som slår sammen alle muslimer til å bli en homogen gruppe hvor alle har de samme stereotypiske egenskapene, uavhengig av hvor ulike muslimer er.

Det er ulike forklaringer for hvorfor muslimfiendtlighet forekommer. Muslimer og islams fremstilling i mediene kan være en av disse forklaringsfaktorene. Medienes vinkling knyttet til islam og muslimer er som oftest negativ, samtidig som mediene også kritiseres for å behandle islam og Vesten som annerledes (Saeed 2007). Dette gjøres ofte ved hjelp av bilder av bombing, ødelagte bygninger og drap i islam og Allahs navn (Das, Bushman, Bezemer, Kerkhof og Vermualen 2009). Ogan, Wilnat, Pennington og Bashir (2014) fant også i sin analyse av media og muslimfiendtlighet at eksponering for muslimrelaterte nyheter hadde en påvirkning på hvordan man oppfattet muslimer. Selv om medienes fremstilling av muslimer kan være en faktor for muslimfiendtlighet, mener jeg at det er flere faktorer enn kun denne som kan bidra til å forstå fenomenet. Dette vil bli gjennomgått i større detalj i teorikapittelet og under diskusjonen rundt de uavhengige variablene i metodekapittelet.

Det finnes mange studier som tar for seg temaet etnisk intoleranse og muslimfiendtlighet, men ofte i europeiske studier fokuseres det på muslimfiendtlighet man finner i Vest-Europa. Dette er ingen stor overraskelse da brorparten av muslimer som finnes i Europa oppholder seg i vest-europeiske land (PEW Research Center 2017), noe som gjør det av interesse å kartlegge majoritetsbefolkningens holdning til den minoriteten muslimer utgjør i disse landene. Det har derimot vært noen studier knyttet til muslimfiendtlighet i både Vest- og Øst-Europa. Strabac og Listhaug (2008) fant i sin flernivåanalyse av 30 europeiske land at øst-europeere i større grad uttrykte negative holdninger knyttet til muslimer. De fant at det hovedsakelig var høyere intoleranse knyttet til muslimer sammenliknet med andre innvandrere. I samme studie så man også at de ulike forklaringsfaktorene for å uttrykke en mer tolerant holdning til muslimer hadde

svakere effekt i Øst-Europa enn det de hadde i Vest-Europa. Det er verdt å nevne at denne studien tok utgangspunkt i et datasett fra 1999–2000, altså før terrorangrepet 11. september.

Robert Kunovich (2004) nevner i sin diskusjon at det argumenteres for at etnisk intoleranse i Øst-Europa hovedsakelig kommer som følge av en dårligere økonomisk situasjon enn i Vest-Europa. Kunovich mener at den større utbredelsen av etnisk intoleranse i Øst-Europa også kan forklares av flere tiår med kommunistisk regime, hvor demokratiske verdier har vært svekket og derav hatt en konsekvens for den høyere etniske intoleransen man finner i Øst-Europa. I sin studie av etnisk intoleranse i Europa fant Strabac, Listhaug og Jakobsen (2012) igjen store forskjeller mellom vest-europeiske land og øst-europeiske land. De fant at romfolk var den etniske gruppen som klart var mest utsatt for etnisk intoleranse, mens muslimer var den gruppen som var mest utsatt etter romfolk. Igjen fant man høyere nivåer av etnisk intoleranse i hovedsakelig i Øst-Europa. Det er verdt å merke seg at man også finner forskjeller i muslimfiendtlighet mellom ulike vestlige land, noe Strabac et al (2012) også påpeker. Savelkoul, Scheepers, Van der Veld og Hagendoorn (2011) fant i sin studie blant annet høyere nivå av muslimfiendtlighet i Tyskland og Nederland enn i for eksempel Storbritannia.

Det er en tydelig tendens til at man finner høyere nivåer av muslimfiendtlighet i Øst-Europa enn i Vest-Europa. Likevel er det lite forskning innenfor tematikken muslimfiendtlighet og generelt etnisk intoleranse i Øst-Europa (Mudde 2005). At det er så høye nivåer av muslimfiendtlighet er i og for seg litt overraskende, da muslimer hovedsakelig ikke er tilstedeværende i disse landene. I Polen og Tsjekkia for eksempel er den muslimske populasjonen på under 0,1 prosent (Ipsos 2016). I artiklene nevnt ovenfor har man hovedsakelig tatt i bruk flernivåanalyser av fenomenet. Disse analysene mener jeg gir en god oversikt over den etniske intoleransen og muslimfiendtligheten man finner på tvers av Europa og hva de ulike forklaringsfaktorene kan være. Jeg mener derimot at en flernivåanalytisk fremgangsmetode også har sine mangler og kan gi et noe overfladisk bilde av muslimfiendtlighet, da de ikke har mulighet til å gå i dybden i de ulike landene for å forklare de ulike historiske og kulturelle aspektene som jeg mener er viktige for å forstå fenomenet. Det er derfor jeg ønsker å studere fenomenet muslimfiendtlighet ved hjelp av en komparativ case-studie. Slik mener jeg at jeg kan analysere effektene i hvert enkelt land ved hjelp av sosiologisk teori, sammen med de kulturelle og historiske aspektene som er unike for hvert enkelt land for å få en større forståelse for forskjellene i muslimfiendtlighet i Øst- og Vest-Europa.

For å gjøre dette har jeg valgt å ta utgangspunkt i fire land, to vest-europeiske land representert av Norge og Frankrike, og to øst-europeiske land representert ved Polen og Tsjekkia. I tillegg til øst/vest-tematikken ønsker jeg også å fokusere på størrelsen på den muslimske befolkningen i de ulike landene. Det at man finner større muslimfiendtlighet i land med et relativt få antall muslimer mener jeg er av interesse og burde utforskes nærmere. En redegjørelse for hvorfor jeg har valgt disse landene, samt deres forhold til islam og muslimer vil bli redegjort for senere i oppgaven.

Problemstillingen for denne oppgaven er som følger: *Hvilke faktorer er det som fører til muslimfiendtlighet i Norge, Frankrike, Polen og Tsjekkia?*

1.3 Oppgavens disposisjon

Oppgaven er delt opp i 7 kapitler. I kapittel 2 vil jeg gjøre rede for hvorfor jeg har valgt Norge, Frankrike, Polen og Tsjekkia som ulike caser for muslimfiendtlighet, samtidig som jeg vil gi en grunnleggende innføring i landenes historie og nåværende situasjon med islam og muslimer. Etter dette vil jeg presentere teorien jeg ønsker å ta i bruk i kapittel 3. Her vil jeg forklare begrepet securitization og hvordan jeg mener islam har blitt securitisert. Jeg vil også forklare Blumers gruppeposisjonsteori og teoriens utvikling til blant annet oppfattet trusselteori. Til slutt i kapittel 3 vil jeg presentere kontaktteori og hvordan denne teorien har utviklet seg fra Gordon Allports kontakthypotese. Kapittel 4 er metodekapittelet. Her vil jeg presentere datamaterialet og utvalget jeg har tatt i bruk. Det vil også bli redegjort for den metodiske tilnærmingen og en presentasjon av den avhengige variabelen, samt de uavhengige variablene som har blitt tatt i bruk i analysen. Etter metodedelen vil jeg presentere funnene mine i kapittel 5. Her vil jeg beskrive funnene ett land om gangen og sammenlikne funnene kontinuerlig i løpet av kapittelet. I kapittel 6 vil jeg diskutere de mest interessante funnene utfra resultatene ved hjelp av teorien jeg har presentert, samt også inkludere hvert enkelt lands historiske og kulturelle aspekter for å øke forståelsen for funnene. Her vil det være en diskusjon knyttet til effekten av kontakt, de sikkerhetsmessige forklaringsfaktorene, de økonomiske forklaringsfaktorene, religiøsitet og til slutt en diskusjon rundt forskjellen i pseudo R^2 mellom landene. I kapittel 7 er det en konklusjon hvor jeg oppsummerer de viktigste funnene fra analysen og diskusjonsdelen før jeg vil avslutte med mine tanker om videre forskning innenfor feltet.

2. Redegjørelse for valg av land

I European social survey sitt syvende datasett er det tilgjengelig data fra 21 forskjellige land. Av disse vil jeg kategorisere 14 som land fra Vest-Europa og 6 land fra Øst-Europa. Israel er også med i dette datasettet, men Israel er ikke et europeisk land, og var derav ikke av interesse for denne oppgaven. Allerede her ser vi at det er et begrenset utvalg jeg kan benytte meg av fra Øst-Europa. De øst-europeiske landene som er med i datasettet er som følger: Tsjekkia, Estland, Ungarn, Litauen, Polen og Slovenia.

I tillegg til det overordnede temaet ønsket jeg også å fokusere på forskjellen i antall muslimer som bor i landene. Polen og Tsjekkia har begge en muslimandel på under 0,1 prosent (Ipsos 2016) noe som raskt gjorde dem begge til to aktuelle kandidater. Strabac et al (2012) fant at cirka 25 prosent av utvalget deres fra Polen uttrykte etnisk intoleranse. I Tsjekkia uttrykte rundt 15 prosent av utvalget etnisk intoleranse mot muslimer. Samtidig tar denne studien for seg data innhentet fra 1999/2000. Mye har skjedd siden den gang og i Tsjekkia har politikerne hatt en svært kritisk retorikk mot islam og muslimer, samtidig som man så over 60 000 høyrenasjonalister marsjere i Warszawa på Polens nasjonaldag i 2017 (Elster 2017). Det er med andre ord sannsynlig at vi vil finne en økning i muslimfiendtlighet fra Strabac et al (2012) sin studie.

I Vest-Europa var det et større utvalg av land å velge mellom, men som sagt ønsket jeg å fokusere på land som hadde en relativt høy andel muslimer. Frankrike er det landet blant de 21 landene i utvalget som har den største muslimske befolkningen, da den ligger på ca 7,5 prosent (Ipsos 2016). Frankrike er da et veldig interessant case-studie da landet har en stor andel muslimer, samtidig som det også har en lang historikk med islam gjennom deres tid som kolonimakt. Norge er ikke et av landene med flest muslimer, men det er fortsatt en betydelig andel på nesten 4 prosent (ibid.). Samtidig mener jeg at Norge ikke nødvendigvis får like mye fokus i forskning knyttet til etnisk intoleranse, da landet ikke er en del av EU, samtidig som det ikke kan ses på som en av de store europeiske nasjonene. Derfor mener jeg også at Norge er et interessant case å ta for seg, da også som følge av at det er av interesse for oss i Norge å få en større forståelse for muslimfiendtligheten som finnes her.

I delkapitlene nedenfor hvor jeg presenterer kort hvert enkelt lands historiske og nåværende situasjon med islam og muslimer, mener jeg det også vil komme tydelig fram hvorfor de fire utvalgte landene alle er interessante case-studier knyttet til muslimfiendtlighet.

2.1 Norges historiske og nåværende situasjon med islam og muslimer

Muslimer ankom Norge relativt sent sammenliknet med andre vestlige land. De første muslimske arbeidsinnvandrere ankom Norge sent på 1960-tallet. Disse arbeidsinnvandrere kom hovedsakelig fra Pakistan, Marokko og Tyrkia (Jacobsen 2010). Mange av muslimene som bor i Norge er bosatte i Oslo. I 2010 var det antatt at den muslimske populasjonen i Oslo var mellom seks og syv prosent (ibid.).

Islam og muslimer blir i Norge dekket av mediene i nokså stor grad. Som oftest er denne dekningen preget av stereotyper og det tas ofte i bruk et problemperspektiv (Leirvik 2014). Fra midten av 90-tallet har mediene ofte fokusert på kvinnesynet i islam, hvorav temaer som blant annet tvangsekteskap, ekteskap på tvers av religion, kvinnelig omskjæring og ikke minst bruken av hijab og niqab (ibid.). Bruken av niqab har vært en kilde for kontrovers i Norge. I 2007 var det en stor debatt knyttet til bruken av niqab i høyere utdanning, men institusjonene kom frem til at man ikke trengte en bannlysning av klesplagget. I 2010 ønsket Fremskrittspartiet å forby ansiktsdekkende plagg, men dette ble ikke vedtatt. I 2012 var det igjen kontroverser da en student fra Tromsø ikke fikk lov å delta i forelesning på grunn av bruken av niqab (ibid.), og i 2017 fremmet regjeringen et forslag om forbud mot ansiktsdekkende plagg på alle skoler, høyskoler og universiteter (Ertesvåg 2017). I de senere årene har også debatten knyttet til radikaliseringsproblemer fått mer offentlig oppmerksomhet (Leirvik 2014).

Fremskrittspartiet har vært veldig kritiske til islam som religion og har flere ganger advart mot islamisering av Norge (ibid.). For eksempel advarte Siv Jensen i 2009 mot «snikislamisering» av Norge (Dagbladet 2009) og tidligere justisminister og innvandrings- og integreringsminister Sylvi Listhaug har kommet med flere kritiske bemerkninger knyttet til muslimer og islam.

Selv om det er ulike offentlige debatter knyttet til islam og muslimers rolle i det norske samfunnet er det verdt å merke seg at integreringen av innvandrere i Norge er nokså bra sammenliknet med resten av Skandinavia og gjennomsnittet man finner i EU-landene. Utdanningsnivået til innvandrere er i stadig forbedring, sysselsettingen og inntektsnivået til innvandrere er også høyere i Norge enn det man finner i andre skandinaviske land og andre EU-land (Integrerings- og mangfoldsdirektoratet 2016).

2.2 Frankrikes historiske og nåværende situasjon med islam og muslimer

Frankrike var en tidligere kolonimakt som hadde kolonier i flere muslimske land. Dette gjenspeiles også når man ser på innvandrerbefolkningen. Innvandrere i Frankrike som kommer utenfra EU gjøres opp av hovedsakelig tre grupper mennesker fra Algerie, Marokko og Tunisia (INED 2014), alle disse tre landene er tidligere franske kolonier. Frankrike har hatt en stor innvandringsflyt de siste 150 årene og det var en stor oppgang i perioden etter andre verdenskrig. På 1960- og 1970-tallet ble innvandrere ansett som arbeidere, på 1980 tallet begynte innvandrere å bli ansett som arabere, og arabere ble fort ansett som muslimer. Innvandrere gjør nå opp cirka 25 prosent av den franske befolkningen (Giry 2006). Ved hjelp av en sentralisert offentlig administrasjon og større tillit til statlige institusjoner mener Giry (2006) at innvandrere i Frankrike på mange måter er bedre integrert enn i for eksempel USA, hvor man fortsatt har tatt vare på sin nasjonale identitet. For eksempel finner man i USA fortsatt blant annet irsk-amerikanere og italiensk-amerikanere. Muslimer i Frankrike har i stor grad tatt til seg de kulturelle normene og i stor grad støttet de republikanske verdiene som står sterkt i Frankrike (ibid.)

Samtidig har det også vært problemer knyttet til den store innvandrerbefolkningen i Frankrike. På 1980-tallet ble det høyrepopulistiske partiet Front National etablert av Jean-Marie Le Pen. Partiet tok i bruk koloniale stereotypier om arabere som at de for eksempel var late og upålitelige (ibid.). Partiet har blitt mildere i retorikken nyere tider under den nye partilederen Marine Le Pen, som er datteren til Jean-Marie Le Pen, men Front National er fortsatt et svært innvandringskritisk parti og kom videre til den avgjørende runden i det franske presidentvalget i 2017 (Langberg 2017). Det har også blitt opprettet flere tettsteder utenfor storbyene med stor innvandrertetthet. Et slikt tettsted blir ofte omtalt i mediene som «banlieu» og er ofte svært preget av fattigdom og kriminalitet (Body-Gendrot 2010). I 2004 ble hijab og turbaner forbudt i offentlige skoler og i 2010 ble også niqab strengt forbudt i alle offentlige områder. Dette har ført til spenninger mellom troende muslimer og politiet (Fregosi 2014). I 2013 var det ifølge Fregosi (2014) to mediasaker knyttet til islam som skapte mye kontroverser. Den første debatten var om bruken av hijab i en privat barnehage, mens den andre debatten dreide seg om å forby mødre med hijab å ta følge med barna til en offentlig skole. I løpet av 2015 var det også en rekke islamistiske terrorangrep i Frankrike. Mitt datasett er som tidligere sagt fra 2014 så den effekten disse angrepene har hatt for muslimfiendtlighet i Frankrike vil ikke kunne måles i denne oppgaven.

2.3 Polens historiske og nåværende situasjon med islam og muslimer

Polens historie med islam og muslimer starter rundt 1400-tallet da flere muslimske flyktninger ankom landet. Disse muslimene kalles tatarer. Tatarene ble møtt med stor toleranse, da de ble sett på som gode soldater og etter hvert ble de assimilert. Tatarene startet å snakke polsk og startet også å leve som polakker, unntaket var her knyttet til religionen, da de ikke ønsket å gi slipp på islam (Wloch 2009). Kontakten mellom polakker og islam var veldig annerledes enn det det var for andre europeiske nasjoner under middelalderen, det var et forhold bygget tillit. Polen bidro for eksempel ikke i noen av korstogene mot islam (ibid.). Dette gode forholdet mener Wloch (2009) vedvarte til sent på 1900-tallet og man så flere eksempler på hvordan polakker anerkjente og respekterte de muslimske tatarene. I 1936 anerkjente den polske regjeringen islam som religion og ga flere fordeler til de troende, imamene og islamske organisasjoner. Tatarene fikk blant annet rett til religiøs utdanning. Polske muslimer ble i denne perioden oppfattet som å «genuint elske republikken» (Wloch 2009:59).

På 1970-tallet begynte muslimske studenter å ankomme Polen og etter kommunismens fall kom det flere muslimske flyktninger fra Tsjetsjenia og Midt-Østen. Dette skillet mellom de relativt sekulære tatarene og de mer ortodokse muslimske innvandrerne begynte å skape spenninger mellom de to gruppene (ibid.). I dag anslås det at det er mellom 15-30 000 muslimer som bor i Polen. Dette utgjør under 0,1 prosent av befolkningen (Nalborczyk og Grodz 2014). Faktisk anslås det at innvandrere samlet kun utgjør cirka 1,44 prosent av befolkningen i Polen (World Atlas 2017), og Polen er dermed et svært etnisk homogent samfunn.

Etter å ha gjort rede for det gode historiske forholdet polakker har hatt med tatarene og islam er det overraskende at man har sett en nokså stor økning i muslimfiendtlighet i løpet av 2000-tallet. Wloch (2009) mener at veksten i muslimfiendtlighet i landet kan være knyttet til at Polen var en del av «the coalition of the willing» som gikk inn i Irak i 2003 og at de ulike terrorangrepene som skjedde i Europa etter 2001 kan ha vært en faktor for denne økningen. Wloch (2009) mener også at muslimfiendtligheten i Polen kan være «transplantert» fra Vesten. Hun påpeker at polske medier ofte gir detaljerte beskrivelser om konflikter rundt for eksempel hijab i Frankrike eller moskebygging i Italia. Mudde (2005) viser i sin studie at innvandrere og asylsøkere i Polen har blitt nye mål for ekstremister. Ekstremisme i Polen virker å fortsatt være et problem, da man i 2017 så 60 000 høyrenasjonalister marsjere i

Warszawa på nasjonaldagen (Elster 2017). Man har også sett en stor økning i anti-muslimsk retorikk blant landets politikere i løpet av de siste årene (Cap 2017)

2.4 Tsjekkias historiske og nåværende situasjon med islam og muslimer

Etter andre verdenskrig forsvant store deler av det multikulturelle Tsjekkia. Millioner av tyskere flyttet tilbake til Tyskland og de jødene som hadde overlevd flyttet til Israel. Som i Polen førte det kommunistiske regimet til at det var en marginal innvandring i Tsjekkia i etterkrigstiden (Froese 2005). I løpet av 1990-tallet begynte Tsjekkia å bli utsatt for et større kulturelt mangfold. Da i form av muslimer fra Balkan- og Kaukasusområdene. Disse muslimene ble sett på som relativt like tsjekkere i form av etnisitet og det var ikke store kontroverser eller offentlige debatter knyttet til disse muslimene. Bonansinga (2015) mener at muslimfiendtlighet i Tsjekkia er et relativt nytt fenomen og at det stammer hovedsakelig fra arabiske innvandrere i ettertid av 11.september og spredningen av terrortrusselen i EU. Det er verdt å merke seg at til tross for at grensene åpnet i 1989, så er Tsjekkia hovedsakelig et midlertidig stopp for muslimske innvandrere, før de går videre til andre vestlige land (Barca 2010). I dag er det cirka 11 000 muslimer i Tsjekkia, noe som utgjør omlag 0,1 prosent av befolkningen (Macháček 2014). Muslimer i Tsjekkia anses som godt integrerte i det tsjekkiske samfunnet. De fleste av disse muslimene er utdannede ved tsjekkiske universiteter, kan språket godt og er nokså velstående (Barca 2010).

Til tross for et lavt antall muslimer og lite kontakt med den islamske verden gjennom historien har man sett en oppblussing av muslimfiendtlig retorikk i Tsjekkia. Bonansinga (2015) mener at muslimer sjeldent blir nevnt i mediene, men at når de blir det, så er det hovedsakelig et fokus på sensasjonelle nyheter tilknyttet muslimer som vises. Muslimer blir for det meste nevnt tilknyttet terrorisme når de nevnes i mediene (ibid.). I 2012 publiserte en stor tsjekkisk avis bilder av unge tsjekkiske muslimer som lekte med lekevåpen inne i en moské. Dette skapte en stor mediestorm knyttet til islam. Det startet diskusjoner rundt den voldelige atferden til tsjekkiske muslimer og det ble opprettet flere Facebook-grupper og internettsider som var preget av et anti-islamisk budskap (Macháček 2014). Nåværende president Miloš Zeman har også vært svært kritisk til islam og muslimske innvandrere de siste årene. I en studie av rasistisk ekstremisme i Øst-Europa mener Mudde (2005) at både Tsjekkia og Polen har høye nivåer av rasistisk ekstremisme som et strukturelt og langsiktig problem.

Jeg mener det er verdt å nevne at Tsjekkia har en historikk knyttet til fremmedfrykt og diskriminering. Romfolket i Tsjekkia har vært en gruppe som har vært svært utsatt for diskriminering og fiendtlighet (Mudde 2005). Amnesty International har flere ganger uttrykt bekymring for hvordan romfolket i Tsjekkia kontinuerlig har blitt utsatt for fordommer og hat. Romfolkets rettigheter har flere ganger blitt brutt og barna har opplevd en systematisk segregering, hvorav de har blitt plassert i «spesialskoler» for romfolk (Bonansinga 2015). Dette illustrerer at selv om vi kan anse muslimfiendtlighet som et relativt nytt fenomen i Tsjekkia, innebærer ikke dette nødvendigvis at rasisme og diskriminering er et nytt fenomen i landet.

3. Teori

I dette kapittelet vil jeg gjøre rede for de ulike teoriene jeg har valgt å ta i bruk for å forstå fenomenet muslimfiendtlighet. Det vil starte med en forklaring rundt begrepet «securitization» og hvordan jeg mener islam har blitt securitisert. Etter dette vil det være en redegjørelse for Blumers gruppeposisjonsteori, før jeg til slutt vil ta for meg kontaktteori.

3.1 Securitization

«Securitization» er et begrep som stammer fra Københavnskolen hvor Barry Buzan, Ole Wæver og Jaap de Wilde sine mange publikasjoner knyttet til sikkerhet og videreføring av ideer om sikkerhetsbegrepet på tidlig 90-tallet bidro til utformingen av et nytt begrep som ble omtalt som securitization. Securitization beskriver prosessen for hvordan et problem blir lagt frem som en eksistensiell trussel slik at man kan ta i bruk ekstraordinære tiltak for å løse dette problemet. Her er det viktig å påpeke at et problem ikke kan bli securitisert ved å kalle problemet en eksistensiell trussel, problemet må godtas av et publikum som en eksistensiell trussel for at securitization skal finne sted. Som oftest fokuseres det på hvordan denne prosessen skjer på et nasjonalt nivå, men det er også mulig å bruke begrepet på et høyere eller lavere nivå (Buzan, Wæver og De Wilde 1998).

Innenfor securitizationprosessen er det tre ulike enheter som er viktige å forklare nærmere (Buzan et al:36):

- Referentobjekter (The referent object)
- Securitiserende aktører (Securitizing actors)
- Funksjonelle aktører (Functional actors)

Referentobjekter er objekter som blir sett på som eksistensielt truet og som har en legitim rett på å overleve. Historisk sett har dette referentobjektet vært staten eller nasjonen, men det trenger ikke nødvendigvis å være dette. I teorien kan et referentobjekt være hva som helst, men i praksis så vil securitiserende aktører ha større sannsynlighet for å lykkes ved å velge referentobjekter som et større kollektiv vil verne om. Når man skal velge referentobjekt er det også viktig å vurdere størrelsen på dette referentobjektet. Som oftest går det på den nasjonale sikkerheten, men det er også flere eksempler hvor man har forsøkt å securitisere på et høyere makronivå enn dette. Den globale krigen mot terror, global oppvarming, «The war on drugs» og den kalde krigen er eksempler hvor man har securitisert problemer på tvers av egne landegrenser. Under den kalde krigen kan man si at man hadde en ideologisk krig mellom det

markedsvennlige Vesten og det kommunistiske øst. For Vesten var referentobjektet hele Vesten og dens markedsvennlige ideologi og den eksistensielle trusselen som truet dette var kommunismen. For å beskytte referentobjektet tok man i bruk svært ekstraordinære tiltak for å hindre spredningen av kommunisme ved hjelp av «containment-strategien». Her kan Vietnamkrigen og USAs inngripen i de politiske valgene i ulike sør-amerikanske land være eksempler på ekstraordinære tiltak som ble tatt i bruk for å beskytte referentobjektet.

For å skape et referentobjekt trenger man securitiserende aktører. Dette er aktører som har makten til å securitisere problemer ved å erklære det referente objektet som eksistensielt truet. Dette gjøres ved hjelp av det Buzan et al (1998) kaller for taleakten (speech act). Innenfor sikkerhetsfeltet er det visse aktører som er plassert i maktposisjoner som gir dem evnen til å definere sikkerhet. Som oftest er disse aktørene politiske ledere, byråkratier, myndighetene, lobbyister og/eller pressgrupper. For at et problem skal kunne bli securitisert så må det også tas hensyn til publikum. En securitiserende aktør må overbevise publikum om at referentobjektet faktisk er eksistensielt truet. Ofte gjøres dette gjennom å skape en følelse av «oss mot dem». Dette er en av grunnene til at securitization ofte skjer på et nasjonalt nivå, da individer ofte har en slags nasjonal stolthet over sitt eget land og kultur. Aksepterer ikke publikum påstanden om at referentobjektet er eksistensielt truet, så vil ikke en securitization kunne skje (ibid.).

Funksjonelle aktører er aktører som kan påvirke graden av securitization i de forskjellige systemene uten at de er et referentobjekt eller en securitiserende aktør. Dette er aktører som i stor grad påvirker avgjørelser som gjøres i sikkerhetsfeltet. Buzan et al (1998) bruker en forurensende organisasjon som eksempel her. En forurensende organisasjon kan være en sentral aktør innenfor miljøsektoren. Det er ikke et referentobjekt, samtidig som det ikke forsøker å securitisere ulike miljøspørsmål, likevel er det en viktig aktør som kan bidra til å bestemme dynamikken innenfor sektoren.

For å forsøke å vise denne securitizationprosessen og hvordan de forskjellige enhetene fungerer kan vi ta for oss et annet eksempel. I USA ønsket man å innføre et innreiseforbud for innbyggere av seks muslimske land, noe mange vil anse som et ganske ekstremt tiltak for å bekjempe terrorisme. President Donald Trump kan her ses på som en securitiserende aktør som forsøker å skape et bilde av islamistisk terrorisme som en eksistensiell trussel for referentobjektet, som her vil være USA, og at det trengs et ekstraordinært tiltak for å bekjempe denne trusselen. Funksjonelle aktører innenfor denne prosessen kan være mediebyråene Fox News og Breitbart som begge er mediebyråer som ofte har positivt

vinklede saker angående Donald Trump og hans politikk. Disse nyhetsbyråene bidrar til å spre positive vinklede saker av Trumps budskap ut til et større publikum og bidrar derav til å påvirke debatten og hvordan folk oppfatter innreiseforbudet. På denne måten forsøker Trump å securitisere terrorisme som en eksistensiell trussel for nasjonen og derav få gjennomslag for sitt ekstreme tiltak, nemlig innreiseforbudet.

Ved hjelp av begrepet securitization ønsker Buzan et al (1998) å bryte vekk fra ideen om at sikkerhet kun kan oppstå i en sektor av gangen. Dette gjøres ved å vise at sikkerhet kan oppstå i flere sektorer, samtidig som disse sikkerhetssektorene også påvirker hverandre. Tidligere har man hatt en slags forståelse av at sikkerhetsspørsmålet kun oppstår i den militære sektoren. Buzan et al (1998) mener dette er en feil måte å forstå fenomenet på, og at sikkerhet også kan oppstå i den økonomiske, sosiale, politiske og miljøsektoren. Securitization forsøker altså å belyse prosessen for hvordan sikkerhetstrusselen konstrueres.

3.1.1 Securitization av islam

Som tidligere sagt så kan den kalde krigen ses på som securitization på et overordnet makronivå. Jeg mener at det er nokså klart at USA og daværende President George W. Bush forsøkte å få til noe lignende med den globale krigen mot terror i ettertid av terrorangrepene 11. september. Med retorikk som «Either you are with us, or you are with the terrorists» (The Guardian 2001) ser man tydelig at man ønsker en samlet styrke mot den eksistensielle trusselen man mente terrorisme var. I perioden etter ble det også implementert flere sikkerhetstiltak for å hindre terrorisme. Bare dager etter 11. september ble det opprettet en resolusjon i FNs sikkerhetsråd som tillot stater flere virkemidler for å bekjempe terrorisme, blant annet å nekte asyl eller opphold til personer som er mistenkte for terrorhandlinger, fryse midlene til organisasjoner som er under mistanke til å støtte terrorgrupper og lignende (Motilla 2018).

Flere europeiske ledere som her kan ses på som securitiserende aktører har også forsøkt å opprettholde sikkerhetstrusselen mot terrorisme og mange har også angrepet islam for å være en fare for demokratiet og Europa. Tidligere statsminister i Storbritannia David Cameron uttalte ti år etter terrorangrepet 11. september at terrorisme fortsatt var en av de største truslene, ikke bare mot det vestlige samfunn, men hele verden (The National Archives 2011). Tidligere statsminister i Italia Silvio Berlusconi uttalte også at islam var en bakvendt sivilisasjon (Allen 2010). Man har også sett en oppblussing av denne type retorikk i nyere tid som kan være som følge av flere terroraksjoner i Europa og en flyktningkrise i 2015. Det er

verdt å stille spørsmålet om lovforslag som Donald Trumps forbud mot innvandrere fra seks muslimske land kunne ha skjedd for fem år siden. I alle fire landene jeg skal ta utgangspunkt i har store politiske figurer vært svært kritiske til islam og muslimer. Eksempler kan være Front National sin leder Marine Le Pen, Frps tidligere innvandring- og integreringsminister Sylvi Listhaug og den svært islamkritiske presidenten i Tsjekkia Miloš Zeman.

Europeiske land innførte også i perioden etter 11. september flere lover som utvidet statens makt for å håndtere potensielle trusler. I Frankrike fikk politiet større makt, samtidig som det i 2003 ble laget en ny og strengere innvandringslov som gjorde det enklere å deportere personer som hadde gjort kriminelle handlinger eller som hadde hatt en oppførsel som truet offentlig orden, samtidig som det også var større straff for ulovlig innvandring (Cesari 2012). I ettertid av terroraksjonene i Frankrike har det blitt gjennomført flere lovendringer som skal utvide makten til sikkerhetsstyrkene i et forsøk på å bekjempe terror i innlandet (BBC 2017). I Tyskland og Storbritannia, to andre land som har et relativt stort antall muslimer, så man også store omveltninger i lovverket for å bekjempe terror.

Det man har sett som følge av innføringen av lovverkene er at det har gått særlig hardt utover de muslimske miljøene i de forskjellige landene. Det har blitt rapportert at de nye lovene som kom som følge av terrorangrepet 11. september ble brukt uforholdsmessig mot personer som kommer fra Sør-Asia (Cesari 2012, Kundnani 2003). Cesari (2012:432) peker på tre store konsekvenser som følge av de rettslige tiltakene man har tatt i bruk mot terrorisme og innvandring: Økt overvåkning og kontroller av islamske aktører og organisasjoner (ofte grunnløse), bannlysning av grupper og deportering av radikale, samt flere begrensninger på islamske religiøse praksiser. Jonathan Fox og Yasemin Akbaba (2015) fant i sin studie om religiøs diskriminering at muslimer og islam har i mye større grad enn andre religioner vært utsatt for religiøs diskriminering etter 2001 i vestlige demokratier.

Målet med å bruke begrepet securitization i denne oppgaven er ikke for å vise at det har forekommet en securitization knyttet til terrorisme og islam, dette mener jeg er godt dokumentert fra før. Det jeg ønsker å utforske her er konsekvensene denne securitizationprosessen har hatt for individers oppfatning av islam og muslimer. Dette ønsker jeg å gjøre ved å fokusere på trygghetsfølelsen respondentene i mitt datasett uttrykker. Jeg vil komme mer tilbake til dette under metodekapittelet.

3.2 Gruppeposisjonsteori

Da min oppgave tar for seg minoritetsgruppen muslimer i Europa, mener jeg gruppeposisjonsteori er en god teori for å forsøke å forstå muslimfiendtligheten man finner rundt om i Europa da den bidrar til å gi et innsyn i hvordan ulike grupper oppfatter andre grupper. Hvorfor er det man i større grad har negative assosiasjoner til muslimer enn andre minoriteter? Dette mener jeg gruppeposisjonsteorien kan bidra til å forklare.

Før Herbert Blumer (1958) ga ut sin artikkel *Race prejudice as a sense of group position* så var store deler av forskningen innenfor dette feltet dominert av tanken om at fordommer eksisterer som et sett med følelser som et individ innehar. Blumer ønsket å utvide dette da han mente at utviklingen av fordommer og rasisme involverer mer enn et individs negative stereotypier og negative følelser, og at et slikt utgangspunkt ignorerer det faktum om at fordommer mot etnisiteter baserer seg i stor grad på forholdet mellom to forskjellige grupper med mennesker. Blumer mente at når man definerer en annen gruppe, så definerer man også sin egen gruppe. Man sammenlikner så den andre gruppen med sin egen og således definerer man også posisjonen de to gruppene innehar i lagdelingshierarkiet. Dette mener Blumer (1958) bidrar til å skape etnisk intoleranse.

Blumer mener fire følelser må være tilstede for at etnisk intoleranse oppstår. Den første av disse er en følelse av overlegenhet. Man ser på sin egen etniske gruppe som naturlig bedre, samtidig som man også tilegner den andre etniske gruppen negative assosiasjoner. Hoffmann og Moe (2017) peker på ulike negative stereotypier om muslimer som har vokst frem de siste 20 årene og blant disse kan stereotypien om at muslimer er mindreverdige, voldelige og en trussel mot vestlig kultur være gode eksempler på denne følelsen. Her ser man på sin vestlige kultur som naturlig bedre og at man tilegner muslimer negative assosiasjoner som for eksempel voldelighet. Blumers (1958) andre følelse er at den andre etniske gruppen føles annerledes og fremmed fra din egen etniske gruppe. Dette rettfærdiggjør og promoterer utestengelsen av den andre etniske gruppen. Den andre gruppen «er ikke som oss». For eksempel uttalte Carl I. Hagen i 2018 på Frps landsmøte at han ikke ønsket bønnerop og sharialover i Norge (Karlsen 2018). Her bidrar Hagen til å understreke ulikhetene mellom nordmenn og muslimer ved å legge vekt på hvor annerledes muslimer og islam er sammenliknet med nordmenn.

Blumer (1958) mener at disse to følelsene kan føre til at man misliker den andre etniske gruppen. Men de to følelsene alene bidrar ikke til å skape etnisk intoleranse. Man trenger også

en følelse av at sin egen dominerende gruppe har krav på ulike rettigheter, statuser og ressurser. Her er det viktig å påpeke at disse kravene ikke nødvendigvis trenger være materielle, da de også kan være kulturelle. Et godt eksempel på dette kan være da Sahfana M. Ali, en muslimsk kvinne, fikk sydd om bunaden slik at hun kunne gå med hijab (Lofstad 2016). Bunaden ble av mange nordmenn sett på som et norsk symbol og at dette er et kulturelt gode som kun skal eksklusivt være for nordmenn. Sahfana fikk flere hatmeldinger som følge av dette, men det at bunaden er et symbol på norsk kultur og forestillingen om at det hovedsakelig er nordmenn som skal få lov til å ta i bruk bunaden er ikke det som bidro til hatmeldingene. Her kommer vi inn på den fjerde og viktigste følelsen for at etnisk intoleranse oppstår, nemlig en følelse av frykt for at den etniske gruppen truer eller skal true posisjonen til den dominerende gruppen. Handlinger som blir tolket som et angrep på den naturlige overlegenheten til den dominerende gruppen blir sett på som et inntog i deres dominerende sfære (Blumer 1958). Går vi tilbake til eksempelet med hijabbunaden så kan vi på mange måter se denne følelsen utspille seg. Det at Sahfana går med hijab til bunaden ble tolket av mange som et angrep på norsk kultur gjennom en slags «muslimisering» av noe som skal symbolisere det norske kultur er. Et annet mer materielt eksempel på denne følelsen er den klassiske forestillingen om at innvandrere stjeler jobbene til majoritetsbefolkningen.

Man er altså ikke bekymret for den underlegne gruppen i seg selv, man er bekymret for hvilken posisjon i samfunnet denne gruppen har sammenliknet med sin egen gruppe. Her er det viktig å påpeke at dette går på gruppens subjektive følelse angående hvor de to gruppene skal være i den sosiale orden. Bobo (1999) mener at også minoritetsgrupper kan ha etnisk intoleranse knyttet til andre minoritetsgrupper. Ved at medlemmer av en minoritet føler seg undertrykt eller fremmedgjorte er de mer sannsynlige å anse andre minoriteter som konkurrerende trusler til deres egen sosiale posisjon.

Lincoln Quillian (1995) mener at flere faktorer enn Blumers fire følelser kan bidra til etnisk intoleranse. Han mener at minoritetsgruppens størrelse også har en effekt for hvordan man oppfatter de ulike minoritetsgruppene. Størrelsen på minoritetsgruppen har en effekt for den etniske intoleransen ved at den øker konkurransen for ressursene da det blir flere (fra andre grupper enn din egen) man må dele disse ressursene med. En større minoritetsgruppe vil også ha potensiale for å mobilisere seg politisk og derav være en større trussel for den dominerende gruppen. Quillian (1995) antyder at dette kan være en av faktorene for at man i USA er mer negative mot den afroamerikanske populasjonen enn den asiatiske populasjonen da den

afroamerikanske er en større gruppe og derav vil være en større trussel for den dominerende gruppens posisjon enn den asiatiske gruppen.

I tillegg til minoritetens størrelse mener Quillian (1995) at økonomiske situasjoner har en påvirkning på etnisk intoleranse. Det argumenteres for at når det er økonomisk tøffe tider, så er det enklere å skyldes på minoritetsgruppen ved å gjøre gruppen til syndebukken for de tøffe tidene. Samtidig som man også vil inneha en følelse av konkurranse med medlemmene av minoritetsgruppen om knappe ressurser. I perioden 1972 til 1991 fant Quillian (1995) en betraktelig nedgang i støtte til segregering og åpen diskriminering i USA. Dette skjedde samtidig som det var en økonomisk oppgang i landet, og Quillian anslår at denne økonomiske veksten forklarer cirka 25 prosent av nedgangen av etniske fordommer i USA i denne perioden. Samtidig har man også sett at økonomiske faktorer ikke alltid nødvendigvis har en effekt. Strabac et al (2012) fant i sin analyse av etnisk intoleranse i Europa at de økonomiske faktorene spilte liten til ingen rolle i hvilke holdninger man hadde til ulike folkegrupper i Europa. Faktisk hadde det kun en effekt for hvilken holdning man hadde mot jøder. Dette antyder at det fortsatt er spørsmål knyttet til hvilken rolle de økonomiske aspektene har for etnisk intoleranse.

I ettertid av Blumers gruppeposisjonsteori har det hovedsakelig utviklet seg to ulike retninger: Reell gruppekonflikt og oppfattet trusselteori. Reell gruppekonflikt tar utgangspunkt i det objektive grunnlaget for konfliktene mellom gruppene (Bobo 1999). Quillian (1995) mener at denne retningen forutsetter at det i kampen om ressurser er både vinnere og tapere. Vinner en gruppe noen ressurser, betyr det at den andre gruppen taper ressurser. Oppfattet trusselteori tar utgangspunkt i den trusselen grupper opplever fra en annen gruppe. Trusselen trenger med andre ord ikke være reell, den må bare oppleves som reell. Quillian (1995) mener at det var denne type oppfattet trussel Blumer la frem under sin teori om gruppeposisjoner. I denne oppgaven vil jeg i større grad fokusere på oppfattet trusselteori, da jeg mener den i større grad vil være aktuell for min problemstilling. Grunnen til dette er at jeg mener muslimer og islam ikke utgjør en reell trussel, enten kulturell eller materiell for verken polakker eller tsjekkere, da de utgjør en svært lav prosentandel av befolkningen i disse to landene.

Blumer (1958) mener to aspekter er viktige for å forstå prosessen for hvordan man definerer en ut-gruppe. Den første handler om at prosessen skapes gjennom det han kaller for kompleks interaksjon og kommunikasjon mellom medlemmene av den dominerende gruppen. Ledere og dominerende individer presenterer for hverandre karakteristikk ved den underlegne gruppen. Gjennom samtale, fortellinger, historier, sladder og lignende blir definisjoner

presentert og følelsene blir uttrykket. Blir disse samtalene gjentatt og forsterket uten seriøs motstand innenfor gruppen skapes et kollektivt bilde av den underlegne gruppen. Dette bidrar til å skape en følelse av gruppens posisjon. Det andre aspektet Blumer understreker er at man er opptatt av et abstrakt bilde av gruppen. Det vil si at hele den etniske undergruppen vil bli definert som én enhet. Alle individene i denne gruppen skjæres over en kam og blir sett på som like, uavhengig av om dette stemmer eller ikke. Dette bildet skapes ikke gjennom kontakt med medlemmene av den underlegne gruppen, det skapes på avstand. Og det skapes på den «offentlige arenaen» hvor talspersoner representerer den dominerende gruppen. Den offentlige arenaen kan her innebære offentlige møter, konvensjoner eller massemediene. Blumer fortsetter med at disse definisjonene som skapes på den offentlige arenaen skapes på bakgrunn av det han kaller for «the big event» (Blumer 1958:6), som bidrar til å øke viktigheten av å skape en definisjon av den underlegne gruppen. Individider som offentligheten mener har autoritet, prestisje eller makt er sentrale figurer for å skape et bilde en definisjon av den underlegne gruppen. Ulike interessegrupper kan også være sentrale aktører i dannelsen av denne definisjonen.

Edward Said (1997) påpeker også dette når han skal forklare muslimers representasjon i mediene. Han mener at Vesten har sine egne eksperter, som her vil være reportere, kommentatorer, akademikere eller lignende som kommenterer og forklarer islam. Problemet mener han er at *vi* i Vesten representerer *dem* (Østen) og derav representerer de ikke seg selv. Muslimer og arabere generelt blir som oftest:

«[...] covered, discussed, and apprehended either as oil suppliers or as potential terrorists. Very little of the detail, the human density, the passion of Arab-muslim life has entered the awareness of even those people whose profession it is to report the Islamic world» (Said 1996:28).

På mange måter mener jeg denne prosessen med å definere den underlegne gruppen kan sammenliknes med securitization, og spesielt da securitization av muslimer og islam da vi ser de samme tendensene ved at man har securitiserende aktører som påberoper seg makten til å definere hva sikkerhet er, og hva som utgjør en sikkerhetstrussel som mot det referente objektet. Disse securitiserende aktørene mener jeg kan sammenliknes med de samme aktørene i Blumers offentlige arena som får makten til å definere den underlegne gruppen.

3.3 Kontaktteori

Da min oppgave tar utgangspunkt i å sammenlikne land med et ulikt antall muslimer, mener jeg det er vesentlig å ha med en diskusjon om hvordan kontakt med ut-grupper kan være en faktor for de ulike holdningene man finner i de forskjellige landene. Spesielt da det er en stor forskjell i andel muslimer i de utvalgte landene og derav vil være ulike grader av kontakt med muslimer. Tidligere forskning (Strabac et al 2012) har vist at man finner større tendenser for etnisk intoleranse i øst-europeiske land enn i vest-europeiske land. Kanskje er kontakteffekten en vesentlig faktor for denne forskjellen?

Kontaktteori går ut på at kontakt bidrar til en reduisering av etnisk intoleranse. Men det er ikke nødvendigvis kontakten i seg selv som bidrar til en reduisering av fordommer og konflikter mellom ulike grupper. For at kontakten skal føre til større toleranse må det være visse kriterier til stede (Dovidio, Gaertner og Kawakami 2003).

På 1930- og 1940-tallet begynte ideene rundt hvordan kontakt kunne føre til en forbedring i relasjoner mellom forskjellige grupper. Spesielt som følge av rasekonflikten mellom hvite og svarte mennesker i Detroit og opptøyene som fulgte i 1943. For selv om det var store kamper i gatene mellom svarte og hvite, observerte man også at de personene som kjente hverandre på tvers av rase ikke valgte å ikke delta i opptøyene. Ofte så hjalp de hverandre, og de som var gode venner var særlig beskyttende overfor hverandre (Pettigrew, Tropp, Wagner og Christ 2011). Som følge av dette kom det flere studier som forsøkte å forklare fenomenet om hvordan kontakt kunne redusere fordommer og konflikt. Gordon Allport (1958) krediteres av mange for å være den personen som introduserte kontakthypotesen sin i boken *The nature of prejudice*. I denne boken forsøker han å utvikle et teoretisk apparat for å forklare hvordan kontakt mellom mennesker fra forskjellige grupper bidrar til å forbedre relasjoner mellom disse menneskene. Han bygger denne teorien på bakgrunn av flere andre empiriske studier i ettertid av raseopptøyene i Detroit.

Gordon Allports (1958) kontakthypotese baserer seg på fire kriterier. De tre første kriteriene går ut på at det skal være lik status i kontaktsituasjonen, samarbeid på tvers av gruppene og at gruppene skal strebe mot et felles mål. For å illustrere dette tar Allport for seg hvordan man under andre verdenskrig hadde flere blandede militære enheter som var bygget opp av både svarte og hvite mennesker. Man så at selv om det fortsatt var en viss segregering innad i disse enhetene, så bidro det til å samle gruppene. Allport påpeker hvordan det bidro til å skape lik status mellom dem, da de alle var soldater, samtidig som at de ble tvunget til å samarbeide på

tvers av gruppene mot et felles mål, nemlig å bekjempe fienden med så få tap som mulig. Det man så i ettertid av krigen var at de hvite soldatene som hadde samarbeidet tett med svarte soldater under ulike kamper var mer positive mot svarte personer enn de som ikke hadde hatt den samme opplevelsen. Det fjerde kriteriet Allport (1958) la vekt på er støtte fra autoriteter eller lovverk: Her legger han vekt på hvordan man i ettertid av opptøyene i Detroit så at flere byer i USA opprettet offisielle kommisjoner for å kjempe mot diskriminering og fordommer. Dette mener Allport er sentralt for å skape en harmoni mellom forskjellige grupper. Her legger han også vekt på at man må trå forsiktig når man skal bruke lovverk for å bekjempe diskriminering. Han bruker eksempelet om «a lady of goodwill» som hadde et teselskap hvor hun hadde invitert personer fra forskjellige etnisiteter og tvang dem til å sitte med personer med en annen etnisitet, som han selv oppsummerer: «The tea was a failure» (Allport 1958:266). Med andre ord mener Allport at man ikke kan tvinge personer til å redusere fordommene sine, men man kan legge til rette for det. Som han selv uttrykker: «While it may help somewhat to place members of different ethnic groups side by side on a job, the gain is greater if these members regard themselves as part of a team» (Allport 1958:454).

Som følge av Allports arbeid har det vært utallige studier som har forsøkt å kartlegge hvordan kontakt kan bidra til en reduksjon i fordommer og stereotypier knyttet til minoriteter og ut-grupper. Pettigrew og Tropp (2006) kartla ved hjelp av sin metastudie av 515 ulike studier at man jevnt over i disse studiene fant at kontakt hadde en positiv effekt for hvordan man anså medlemmer av ut-grupper. Forskning innenfor dette feltet har hovedsakelig fokusert på tre hovedområder for å utvide Allports kontakthypotese. Det første handler om å teste og utvide de fire kriteriene Allport redegjorde for. Innenfor det andre hovedområdet ønsket man å utforske hvordan ulike former for kontakt kan føre til redusert konflikt mellom grupper. Det siste hovedområdet forsøker å undersøke hva som legger til rette eller hemmer generaliseringsmuligheten av å redusere fordommer og stereotypier som blir assosiert med en gruppe (Dovidio et al 2003).

Dovidio et al (2003) peker også på at man innenfor kontaktteori har utviklet to nye kriterier i tillegg til Allports originale fire kriterier for hvordan kontakt bidrar til reduisering av konflikt og fordommer:

- 1) Personlig interaksjon: Ved å ha personlig interaksjon med en person fra ut-gruppen som ikke oppfører seg slik som stereotypien, bidrar dette til å skape en mer positiv holdning til ut-gruppen som helhet. Personlig interaksjon bidrar til å promotere likheten mellom personer fra ulike gruppene, noe som vil føre til at man innser at stereotypiene om ut-gruppen ikke

nødvendigvis stemmer, som igjen fører til at det negative inntrykket man har av ut-gruppen forsvinner. Ved å ha personlig interaksjon med individer fra ut-gruppen mener Norman Miller (2002:390) at man faller innunder personaliseringsmodellen hvor man i stedet for å kategorisere mennesker basert på hvilken gruppe de tilhører, kategoriserer man mennesker mer som følge av hvor like eller ulike de er deg selv. Denne modellen skiller seg fra de to andre modellene Miller legger fram; den kategoribaserte modellen og den differensierte modellen, som er modeller hvor man fortsatt vil kategorisere mennesker i en inn- og ut-gruppe.

2) Vennskap på tvers av grupper: Man har funnet at personer som har venner som tilhører ut-grupper har betydelig lavere fordommer og at det å utvikle vennskap på tvers av gruppene har en kritisk rolle for å redusere fordommer (Dovidio et al 2003). Er man altså venn med en muslim, så vil man ha større sannsynlighet for å ha en mer aksepterende holdning mot andre muslimer. Det som er interessant her er at både direkte og indirekte vennskap fører til en reduksjon i fordommer og stereotypier. Pettigrew, Christ, Ulrich og Stellmacher (2006) viste i sin studie at det å ha en venn som er i en inn-gruppe som har en venn som tilhører en ut-gruppe har en nesten like stor effekt på nedgangen i fordommer og stereotypier hos en person. Ved å ha et direkte eller indirekte vennskap fører også til en reduksjon i oppfattet trussel.

I tråd med at Allports hypotese om kontakt har utviklet seg gjennom årene har man også funnet flere faktorer som enten kan hemme eller fremme effekten kontakten har. Blant disse faktorene finner vi blant annet funksjonelle relasjoner. Sagt på en enkel måte er dette at gjensidig avhengighet eller samarbeid mellom gruppene bidrar til en mer positiv holdning mot ut-gruppen, mens konkurranse kan bidra til en mer negativ holdning (Dovidio et al 2003). Her vil gruppeposisjonsteori og kanskje spesielt da oppfattet trusselteori som vi tidligere har diskutert være et eksempel på hvordan konkurranse, eller en oppfattelse av konkurranse mellom ulike grupper fremmer mer negativitet mellom dem. Med andre ord så kan effekten av kontakt bli negativ hvis individene oppfatter det som at de er med i en konkurranse om begrensede goder hvor det er en vinner og en taper.

En annen faktor som kan påvirke hvordan man oppfatter en annen gruppe er noe så enkelt som om kontakten er positiv eller negativ (Dovidio et al 2003). Har man en positiv opplevelse etter kontakten med en person fra en annen gruppe vil dette føre til at man vil være mer positiv mot den andre gruppen som helhet. Den samme effekten finner man også hvis man har en negativ opplevelse, da kan man ende opp med å bli mer negativ mot den andre gruppen enn det man tidligere var. Stereotypier og fordommer forsterkes gjennom denne negative

kontakten. Dovidio et al. (2003) utdyper også at en persons emosjoner, enten negative eller positive kan påvirke hvordan effekten av kontakt fungerer. Eksempelene de tar i bruk er negative emosjoner som blant annet angst. Angst kan føre til negative reaksjoner mot andre grupper, forsterke stereotypier, ødelegge kommunikasjon og derav lede til å en følelse av mistillit mot ut-gruppen. På den andre siden finner man positive emosjoner som her kan representeres ved empati. Det å skape empati mot medlemmer fra ut-gruppen bidrar til en mer positiv holdning.

De to siste faktorene som Dovidio et al (2003) mener kan påvirke effekten av kontakt er sosiale representasjoner og det å lære ny informasjon om ut-gruppen. Sosiale representasjoner baserer seg i hovedsak på kategoriseringen av individer i forskjellige grupper. Man har sett at om personer identifiserer andre personer som medlemmer av en inn- eller ut-gruppe så vil dette ha konsekvenser for hvordan man opplever denne personen. Kognitivt sett så husker man mer detaljert om personer fra en inn-gruppe. Man har en bedre hukommelse for hvordan medlemmer av inn-gruppen er lik deg selv, mens medlemmer av ut-gruppen er ulik deg selv, samtidig som man også husker mindre positive ting om personer fra en ut-gruppe (ibid.). Det å øke kunnskapen om ut-gruppen kan bidra til å redusere negative holdninger på ulike måter. Thomas Pettigrew (1998) understreker også viktigheten av hvordan informasjon kan bidra til å redusere stereotypier og fordommer. Ved å lære mer om personer fra ut-gruppen kan dette føre til at man ser på disse personene mer som individer med personlighet og ikke som en del av en gruppe. Større kunnskap bidrar også til å redusere usikkerheten knyttet til hvordan man skal oppføre seg rundt ut-gruppen, noe som gjør at man vil føle seg mer komfortabel i deres nærvær. I tillegg kan man med mer kunnskap om den historiske eller kulturelle bakgrunnen til ut-gruppen også redusere negative holdninger.

4. Metode

I dette kapittelet vil jeg beskrive dataene som har blitt brukt i analysen, samt den metodiske tilnærmingen jeg har benyttet meg av. Etter dette vil jeg presentere variablene som har blitt tatt i bruk i analysen. Validitet vil bli kommentert fortløpende gjennom kapittelet

4.1 Datamateriale og utvalg

Datamaterialet som tas i bruk i denne analysen er den syvende runden til European Social Survey (ESS) fra 2014. ESS er en akademisk drevet undersøkelse som undersøker ulike sosiale og samfunnsfaglige spørsmål på tvers av 22 land i Europa (ESS7-2014). Hvert andre år gir ESS ut en ny runde med datamateriale og for hver runde er det ulike temaer som blir valgt som fokusområde. I datasettet fra 2014 var et av temaene holdninger til innvandring. Dette gjør at datamateriale har flere variabler som tar for seg holdninger til innvandring og ulike minoriteter, og av størst interesse for min oppgave, holdninger til muslimer. Dette er også den største grunnen til at akkurat dette datasettet ble tatt i bruk. Et annet datasett som kunne ha blitt tatt i bruk er datasettet fra European Values Survey (EVS) som er en lignende undersøkelse men med et større fokus på menneskelige verdier (European Values Survey, ingen dato), men EVS gir kun ut datasett hvert niende år, og det siste datasettet vil være fra 2008. Datasettet fra 2017 er enda ikke tilgjengelig. Mye har skjedd i Europa siden 2008 og på bakgrunn av dette valgte jeg å heller ta i bruk ESS sitt datasett fra 2014 da dataene er mer aktuelle og derav også av større interesse.

ESS tar i bruk et strengt tilfeldig sannsynlighetsutvalg for å velge ut respondentene for sine undersøkelser. Dette styrker mulighetene for statistisk generalisering da det gir alle innbyggerne i et land lik mulighet for å bli valgt ut til undersøkelsen (Ringdal 2013). Dataene samles inn gjennom personlige intervjuer som varer i cirka en times tid.

ESS7 har et tilgjengelig datasett fra 21 forskjellige land med til sammen 40 185 informanter, men som tidligere sagt ønsker jeg å ha en komparativ analyse av to land med fra Vest-Europa med en relativt stor andel muslimer, her representert ved Frankrike og Norge. Samt to land fra Øst-Europa med en relativt lav andel muslimer som her er representert ved Polen og Tsjekkia. Muslimer er kuttet fra utvalget i de ulike landene da det kan bidra til å gi et feilaktig bilde av hvilke holdninger man finner i de ulike landene. Muslimer utgjorde 5,43 prosent av utvalget i Frankrike, 1,67 prosent i Norge. I Polen og Tsjekkia var det ikke noen muslimer med i utvalget. Muslimer utgjorde i tillegg en lav prosent av utvalget og derav mener jeg det ikke oppstår noen problemer ved å kutte muslimer fra utvalget. Etter at muslimer ble kuttet besto

utvalget i analysen av 1688 respondenter i Frankrike, 1365 respondenter i Norge, 1362 respondenter i Polen og til slutt 1594 respondenter i Tsjekia.

I kvantitative undersøkelser kan et problem være at man har oversamlet eller undersamlet ulike grupper i samfunnet. Dette innebærer at man har et ulikt utvalg sammenliknet med den faktiske populasjonen. For eksempel kan en undersøkelse ha et utvalg med 58 prosent kvinner, mens populasjonen av kvinner er på 49 prosent. Dette vil føre til skjevheter i analysen, da man ikke har et reelt representativt utvalg av populasjonen. For å løse dette problemet må man vekte dataene man tar i bruk. Dette gjøres slik at man i større grad kan generalisere funnene for populasjonen (Mehmetoglu og Jakobsen 2017). I European Social Survey sitt datasett har man muligheten til å vekte dataene ved hjelp av designvekting, post-stratifiseringsvekting og populasjonsstørrelsesvekting. I en komparativ case-studie anbefaler ESS å ta i bruk enten designvekting eller post-stratifiseringsvekting (European Social Survey 2014b). Jeg har valgt å ta i bruk post-stratifiseringsvekting. Dette gjør jeg da ESS mener post-stratifiseringsvekting er en mer sofistikert vektingsstrategi som tar i bruk tilleggsinformasjon for å redusere utvalgsfeil og potensielle skjevheter i ikke-respons. Utvalgsfeil kan føre til at man kun måler en del av populasjonen, mens skjevheter i ikke-respons kan føre til systematiske over- eller underrepresentasjoner av mennesker med visse karakteristikk (ibid.). Tilleggsinformasjonen henter ESS fra et kontrolldatasett. Kontrolldatasettet som tas i bruk er hentet fra European Union Labour Force Survey (LFS) sine data. Post-stratifiseringsvektingen har blitt konstruert ved hjelp av informasjon knyttet til alder, kjønn, utdanning og region som er hentet fra LFS. Dette gjøres ved at man justerer designvektingen slik at man kopierer den distribusjonen fra LFS sine data (European Social Survey 2014a). Her er det verdt å merke seg at LFS ikke gir data for aldersgruppene over 75 år i Norge. For å løse dette problemet knyttet til manglende data fra den eldre gruppen inkorporeres data fra ESS sitt appendix, som har fullstendige data knyttet til alder (ibid.).

4.2 Metodisk tilnærming: Komparativ case-studie

I denne oppgaven har jeg valgt å ta i bruk en komparativ case-studie. Dette gjør jeg hovedsakelig for å få en dypere forståelse for fenomenet muslimfiendtlighet ved å ha muligheten til å gå dypere inn i et lands kulturelle og historiske forklaringsfaktorer. Dette vil gjøres sammen med sosiologiske forklaringsfaktorer. Ringdal (2013) mener det viktigste i alle komparative analyser er å finne teoretisk interessante egenskaper ved analyseenheter som kan forklare fenomenet man studerer.

I en komparativ analyse må man velge om man vil ta utgangspunkt i like eller ulike caser (Ringdal 2013). Jeg har valgt å ta utgangspunkt i to ulike caser. Man finner muslimfiendtlighet i alle de nevnte landene, men den tidligere forskningen jeg har lagt frem legger vekt på at man i større grad finner muslimfiendtlighet i Øst-Europa enn det man gjør i Vest-Europa. Derfor har jeg valgt å ta utgangspunkt i to vest-europeiske og to øst-europeiske land, samtidig som jeg også har ønsket å ha et fokus på andelen muslimer i de respektive landene. Det er likevel verdt å nevne at selv om Norge og Frankrike begge er i Vest-Europa så er disse to landene fortsatt to ulike land både historisk og kulturelt. Dette gjelder også for både Polen og Tsjekkia.

I en slik analyse har jeg valgt å ta i bruk det Charles C. Ragin (2001, sitert i Ringdal 2013) omtaler som et case-perspektiv hvor man retter fokus mot å forstå hver enkelt case som noe man kan tolke. I et slikt perspektiv er dybdekunnskap viktig, slik at man kan gi gode argumenter for funnene man finner i de ulike casene. Dette har jeg gjort ved å lese meg opp på de fire landenes ulike politiske situasjoner, samt deres historikk med både islam og innvandring generelt. Slik ønsker jeg å skape en større forståelse for de resultatene jeg finner i de ulike landene. I et slikt perspektiv starter man også hovedsakelig med utfallet og arbeider bakover for å finne årsaksfaktorene (ibid.). Dette har jeg også i stor grad gjort da jeg har tatt utgangspunkt i utfallet, nemlig muslimfiendtlighet, og forsøkt å finne de ulike årsaksfaktorene i de ulike landene.

Slike komparative case-studier er ikke ment for å generalisere. Min studie vil ikke kunne generaliseres til hele Vest- eller Øst-Europa basert på de fire landene jeg tar utgangspunkt i. På samme måte kan ikke funnene fra denne analysen generaliseres til land med relativt få muslimer eller land med et relativt stort antall muslimer. Funnene skal i stedet bidra til å bygge opp nye argumenter og teoretiske forståelser innenfor den allerede foreliggende forskningen (Hancke 2009). Generalisering av fenomenet muslimfiendtlighet er ikke målet med denne oppgaven, målet er å ta i bruk en komparativ case-studie for å kunne gå dypere inn i et lands historiske og kulturelle rammeverk for å få en større forståelse for fenomenet og utvide det tidligere studier av fenomenet har lært oss.

4.3 Variabler

4.3.1 Avhengig variabel

Den avhengige variabelen som tas i bruk i denne analysen skal representere holdningen til muslimer er basert på spørsmålet

«Jeg skal nå stille deg noen spørsmål om ulike grupper av mennesker som kan tenkes å komme til [landet ditt] fra andre land. I hvilken grad synes du at [landet ditt] bør tillate muslimer fra andre land å bosette seg i [ditt land]» (Den Europeiske Samfunnsundersøkelsen 2014)

Respondentene får her mulighet til å svare i fem forskjellige kategorier

- 1: La mange bosette seg her
- 2: La noen bosette seg her
- 3: La enkelte bosette seg her
- 4: Ikke la noen bosette seg her
- 5: Vet ikke

Den avhengige variabelen er en kategorisk variabel. Fordi jeg har valgt å ta i bruk en logistisk regresjonsanalyse må variabelen dummykodes slik at den kun har to kategorier. Her er det to ulike måter jeg kunne ha dummykodet denne variabelen på. Den ene metoden ville vært å slå sammen kategori 1 og 2 og satt disse som «positiv holdning», for så og slå sammen kategori 3 og 4 og satt disse to kategoriene som «negativ holdning». Den andre metoden er slå sammen kategoriene 1 til 3 og sette disse som «positiv holdning», mens kategori 4 da vil bli kategorisert som «negativ holdning». Jeg tok i bruk sistnevnte metode da jeg mener dette er det som sikrer den beste validiteten for variabelen. Det er flere grunner til dette. Den første er at jeg mener kategori 2 og 3 måler det samme. Jeg sliter selv med å forstå hva forskjellen mellom det å la «enkelte» og det å la «noen» bosette seg i landet er. Jeg mener begge disse betegnelse på mengde muslimer man ønsker i landet sitt ikke skiller seg nevneverdig fra hverandre da begge måler en middels tilfredshet med muslimsk innvandring. En annen grunn til at jeg valgte den sistnevnte metoden er fordi de som svarer at de ønsker «ingen» muslimer til landet sitt uttrykker veldig spesifikt en negativ holdning mot muslimer. På bakgrunn av dette valgte jeg å dummykode variabelen slik at kategori 4 ble kodet til 0 «Negativ holdning», mens kategori 1 til 3 ble kodet til 1 «Positiv holdning».

Her mener jeg det er viktig å påpeke at de som blir kategorisert som «positiv holdning» ikke nødvendigvis har en positiv holdning til muslimer, da denne kategorien inneholder

respondenter som ikke ønsker en stor andel muslimer inn i landet sitt. Jeg har likevel valgt å kalle kategorien for positiv slik at det senere i analysen blir enklere å holde oversikt over de to kategoriene.

Selv om denne oppgaven omhandler muslimfiendtlighet har jeg også konstruert en variabel som måler respondentenes holdning til innvandring. Målet for denne oppgaven var tidligere å også ha en sammenlikning av holdningene tilknyttet muslimer og innvandrere, slik at det ville vært mulig å se om de negative holdningene tilknyttet muslimer var som følge av at muslimer blir oppfattet som innvandrere eller om de kom som følge av at man var en muslim. Grunnet oppgavens omfang valgte jeg å ikke gå videre med dette, men jeg har valgt å ta i bruk den endelige modellen for Tsjekkia og Frankrike i et delkapittel under diskusjonskapittelet. Dette gjøres for å få en større forståelse for de sikkerhetsmessige forklaringsfaktorene. Disse to modellene finner man i vedlegget.

4.3.2 Uavhengige variabler

I denne analysen har jeg valgt å ta i bruk 12 uavhengige variabler. Tre kontrollvariabler *kvinne*, *alder* og *utdanning*, og ni variabler som er tatt med basert på et teoretisk grunnlag: *landøkonomi*, *religiøsitet*, *tillitpolitiker*, *inntekt*, *bosikkerhet*, *trygghet*, *urbanitet*, *innvandrernabo* og *innvandrerkontakt*. Det teoretiske grunnlaget vil bli beskrevet til hver enkelt variabel nedenfor.

Kvinne er en dummyvariabel for kjønn som er kodet slik at kvinner faller innunder kategorien 1, mens menn er i kategorien 0. Variabelen er tatt med som en kontrollvariabel. Man har sett at menn har en høyere etnisk intoleranse enn kvinner. Strabac et al (2012) mener det er vanskelig å finne gode forklaringer på dette og at det som oftest er sosialpsykologiske forklaringer som blant annet personlighetstrekk som ligger bak dette.

Variabelen *alder* er også tatt med som en kontrollvariabel. Variabelen måler respondentene etter hvor gamle de er. Da tidligere forskning har vist at eldre personer ofte har større fordommer enn yngre personer (Strabac og Listhaug 2008). I Norge går variabelen fra 15 år til 95 år. I Frankrike går den fra 15 til 94 år. I Polen går variabelen fra 16 år til 90 år, mens den i Tsjekkia går fra 15 år til 88 år.

Utdanning er hovedsakelig tatt med i analysen som en kontrollvariabel. Baserer man det på Blumers fire kriterier vil høyt utdannede mennesker mindre sannsynlig føle seg truet jobbmessig av muslimer. Utdanning har også tidligere vist å føre til større toleranse for etniske minoriteter (Strabac et al 2012). I Norge går denne variabelen fra 1 års utdanning til

25 års utdanning. I Frankrike går den fra 0 år til 26 års utdanning. I Polen går den fra 2 års utdanning til 26 års utdanning og i Tsjekkia går den fra 6 års utdanning til 23 års utdanning.

Variabelen *Landøkonomi* er en variabel som måler respondentenes tilfredshet med den nåværende økonomiske situasjonen i landet. Variabelen er en kontinuerlig variabel med en skala fra 0 til 10 hvor 0 er «ekstremt misfornøyd» og 10 er «ekstremt fornøyd». Denne variabelen er valgt ut på grunnlag av Blumers gruppeposisjonsteori. Det antas at de personene som ikke er fornøyd med den økonomiske situasjonen i landet vil ha en høyere grad av muslimfiendtlighet da man i større grad vil se på muslimer som en trussel for landet og landets økonomi. Tidligere studier har funnet at et lands økonomiske situasjon ikke nødvendigvis har en effekt for etnisk intoleranse mot minoriteter (Strabac og Listhaug 2008, Strabac et al 2012), men begge disse studiene tok utgangspunkt i landets BNP, altså den faktiske økonomiske situasjonen. Jeg har tidligere forklart under teorikapittelet at jeg i større grad ønsker å fokusere på den oppfattede trusselen muslimer utgjør fremfor den reelle trusselen. Derfor mener jeg denne variabelen er av interesse da det er respondentens oppfattelse av den økonomiske situasjonen i landet, og ikke den faktiske økonomiske situasjonen som her vil ha en effekt. Jeg mener også validiteten til denne variabelen er relativt god. Den eneste problematikken vil være at man må gi en tallverdi basert på sin holdning til den økonomiske situasjonen. En respondents tolkning av verdien 5 vil ikke nødvendigvis være den samme tolkningen en annen respondent gir verdien 5. Samtidig mener jeg dette ikke er et stort problem og at variabelen i stor grad måler det den skal måle.

Religiøsitet måler hvor religiøs respondenten mener de selv er. Den er også basert på en skala fra 0 til 10 hvor 0 står for «ikke religiøs i det hele tatt», mens 10 står for «veldig religiøs». Jeg ønsket å ha med en variabel knyttet til religion eller religiøsitet i analysen da, muslimer utgjør en religiøs minoritet i Europa og jeg ønsker å se om det er en religiøs komponent inne i bildet når man diskuterer muslimfiendtlighet. Religiøsitet ble på mange måter valgt ut på bakgrunn av Blumers gruppeposisjonsteori, da muslimer og islam kan oppfattes som en konkurrent og trussel til kristendommen og kristelig kultur i de ulike landene. Det er da antatt at personer som er mer religiøse vil se på islam som en større trussel og derav også være mer muslimfiendtlighet. Det var to variabler som jeg kunne tatt utgangspunkt i her, hvilken religion respondenten er tilknyttet eller hvor religiøs respondenten føler seg. Jeg mener religiøsitetsvariabelen er bedre egnet enn religionsvariabelen da en respondent kan føle seg som en del av det katolske miljøet, men likevel ikke anse seg selv som religiøs. Det ville i tillegg vært problemer med en ujevn fordeling i de ulike landene, som for eksempel i Polen

hvor den største religionen er katolisismen som 87 prosent av befolkningen har tilknytning til, og den nest største religionen er den ortodokse kristendommen som 1,3 prosent av befolkningen har tilknytning til (Central Intelligence Agency 2018). Det er verdt å merke seg at religiøsitet er en komplisert variabel når den tas i bruk for å måle etnisk intoleranse, da man har sett at religiøsitet både kan fremme og hemme etnisk intoleranse (Laythe, Finkel, Bringle og Kirkpatrick 2002), derfor vil det være interessant å ta religiøsitet i bruk og se om det er ulike effekter i de forskjellige landene.

Tillitpolitiker er en variabel som måler hvor stor tillit respondenten har til landets politikere. Variabelen er en kontinuerlig variabel med en skala som går fra 0 til 10, hvorav 0 står for «ingen tillit i det hele tatt» og 10 står for «full tillit». Denne variabelen er tatt med i stor grad på grunn av securitization og da hovedsakelig hvordan en politiker kan være en securitiserende aktør. Det antas at politikere som tar i bruk populistiske virkemidler og kritiserer det etablerte politiske systemet og politikere vil appellere mer til respondenter som ikke har særlig tillit til politikerne i landet. Disse «nye» og mer populistiske politikerne som dukker opp tar ofte i bruk skarp kritikk av muslimer og islam for å fremstå som ærlige politikere som ikke viker unna sannheten. Her kan USAs president Donald Trump, Front National sin leder Marine Le Pen og Tsjekkias President Miloš Zeman alle være eksempler på politikere som har vært svært kritiske til islam og de kan på bakgrunn av securitization bli ansett som securitiserende aktører som forsøker å securitisere både muslimer og islam.

Variabelen *inntekt* måler respondentenes tilfredshet med egen inntekt. Respondentene blir spurt om hvordan de opplever husholdningens inntekt og har mulighet til å svare fire forskjellige svaralternativer; «Har det bra med nåværende inntekt», «klarer [meg/oss] med nåværende inntekt», «det er vanskelig å klare seg på nåværende inntekt» og «det er svært vanskelig å klare seg på nåværende inntekt». Denne variabelen er tatt med i analysen på bakgrunn av Blumers gruppeposisjonsteori. Personer som ikke er tilfreds med egen inntekt antas å oppfatte muslimer som en større trussel. Innvandrere generelt okkuperer i større grad lavere lønnede jobber enn majoritetsbefolkningen, derav kan muslimer oppfattes som en trussel i form av for eksempel økt konkurranse om jobb. Jeg valgte å ta utgangspunkt i respondentenes tilfredshet med egen inntekt og ikke den faktiske inntekten respondenten vil ha. Dette gjør jeg av flere grunner. Jeg mener blant annet at tilfredsheten med egen inntekt har en høyere validitet da et spørsmål om man er tilfreds med husholdningens inntekt er et mindre sensitivt spørsmål å svare på enn å oppgi sin faktiske inntekt. I tillegg kan en person som

tjener relativt godt ikke være fornøyd med egen inntekt, samtidig som en person som tjener relativt dårlig ikke nødvendigvis vil være misfornøyd med sin nåværende inntekt.

Bosikkerhet måler hvor opptatt respondenten er av å bo i sikre omgivelser. Respondentene får spørsmålet «Jeg skal nå beskrive noen typer [menn/kvinner]. [...] tenk hvor lik eller ulik hver person er for deg [...]. Det er viktig for [ham/henne] å bo i trygge omgivelser [ham/hun] unngår alt som kan utsette [ham/henne] for fare». Respondentene får da valget mellom å svare at denne personen er: «veldig lik meg», «lik meg», «noe lik meg», «litt lik meg», «ikke lik meg» og «ikke lik meg i det hele tatt». For å gjøre det enklere å holde oversikt i analysen har jeg valgt å kalle disse kategoriene «veldig opptatt», «opptatt», «noe opptatt», «litt opptatt», «ikke opptatt» og «ikke opptatt i det hele tatt». Denne variabelen er tatt med hovedsakelig på bakgrunn av securitization, da det antas at personer som er opptatte av å bo i sikre omgivelser vil ha en større muslimfiendtlighet enn de som ikke er like opptatte av det. Dette baseres på at det ofte finnes områder i store byer med høy innvandretetthet. Her kan det være sosiale problemer og problemer knyttet til vold og kriminalitet. Disse områdene får også medieoppmerksomhet og man kan anta at det da dannes et stereotypisk bilde av at områder hvor det bor mange muslimer ikke vil være et trygt område å bo i. Variabelen vil kanskje være mest aktuelt i Frankrike og Norge, men det antas at det også kan ha en effekt i land med få innvandrere.

Variabelen *Trygghet* måler hvor trygge respondentene føler seg når de går alene på kveldstid. Respondentene får spørsmålet «hvor trygg føler eller ville du følt deg, hvis du går alene i ditt nabolag etter at det har blitt mørkt?». Respondentene får mulighetene til å svare fire svar: «veldig trygg», «trygg», «utrygg» eller «veldig utrygg». Jeg mener denne variabelen skiller seg fra *bosikkerhet* da den måler respondentenes generelle trygghetsnivå i stedet for hvor opptatte de er av å bo i et sikkert område. Denne variabelen er også hovedsakelig tatt med på bakgrunn av securitization. Det antas at personer som føler seg trygge vil uttrykke en mer positiv holdning til muslimer enn personer som ikke føler seg trygge. Dette kommer av de ulike stereotypiene som har vokst frem av muslimer. Dette kan være stereotypier som blant annet at muslimer kriminelle, voldelige eller en tilknytning til terrorisme. Det er verdt å kommentere validiteten til både *bosikkerhet* og *trygghet*. De måler ikke eksplisitt en frykt for muslimer eller for terrorisme, men jeg mener at begge disse to variablene fortsatt er gode indikatorer for nettopp denne frykten da de begge to kan bidra til å belyse de ulike voldelige stereotypiene som har vokst frem av muslimer.

Urbanitet er en variabel som kartlegger respondentenes bosted. Respondentene blir bedt om å velge en av fem kategorier; «en storby», «en forstad eller utkanten av en storby», «en liten eller mellomstor by», «et bygdesentrum» og «et spredtbygd strøk». I Tsjekkia har man ikke muligheten til å velge kategorien «et spredtbygd strøk» og det virker som om denne kategorien har blitt slått sammen med «et bygdesentrum». Dette er selvfølgelig ikke optimalt, men jeg mener at validiteten til variabelen fortsatt er relativt høy da man fortsatt får målt om en person bor relativt ruralt eller urbant. Man har tidligere sett at personer fra urbane områder har en mer aksepterende holdning enn personer fra rurale områder (Strabac et al 2012). Man kan også argumentere for at man i urbane områder vil ha større sannsynlighet for å ha kontakt med muslimer eller andre etniske minoriteter, og derav på bakgrunn av kontaktteori vil ha en mer aksepterende holdning mot muslimer.

Variabelen *Innvandrernabo* spør respondenten om de bor i et område hvor «nesten ingen har en annen hudfarge eller etnisk tilhørighet enn de fleste i [landet]», «noen har en annen hudfarge eller etnisk tilhørighet enn de fleste i [landet]» eller «mange har en annen hudfarge eller etnisk tilhørighet enn de fleste i [landet]». Denne variabelen kan være en litt mer komplisert variabel. På mange måter kan man anta på bakgrunn av kontaktteori at personer som bor med mange innvandrere vil være mer aksepterende mot muslimer. Samtidig må det også belyses det jeg diskuterte under variabelen *bosikkerhet*. Man kan ofte høre om områder hvor det er stor innvandrertetthet, hvor det er store sosiale problemer og problemer knyttet til vold og kriminalitet. Bor man da i et slikt område vil ikke nødvendigvis den kontakten man har med innvandrere være særlig positiv og den kan da faktisk være motvirkende for toleransen mot muslimer

Innvandrerkontakt er en kategorisk variabel som spør respondentene «Hvor ofte kommer du i kontakt med folk med en annen hudfarge eller etnisk tilhørighet enn de fleste i [landet] når du er ute og farer?». I spørreskjemaet legges det også vekt på at all kontakt skal regnes med, både verbal og ikke verbal. Respondentene har mulighet til å velge syv ulike kategorier de mener representerer dem: «aldri», «sjeldnere enn en gang i måneden», «en gang i måneden», «flere ganger i måneden», «en gang per uke», «flere ganger per uke», «hver dag». Denne variabelen er tatt med på bakgrunn av kontaktteori, da det antas at personer som har mye kontakt med ulike etniske minoriteter vil ha en større aksept for muslimer. Validiteten til både denne variabelen og variabelen *innvandrernabo* er en diskusjon som må tas opp. For jeg ønsker å ha med disse to variablene på bakgrunn av kontaktteori, altså at kontakt med muslimer vil føre til nedgang i muslimfiendtlighet. Et mulig problem som kan oppstå er at

disse to variablene måler kontakt med folk med «annen hudfarge eller etnisk tilhørighet». Kontakten kommer altså ikke nødvendigvis til å være med muslimer, men med en etnisk minoritet. Spesielt i Polen og Tsjekkia vil nok dette være tilfellet, da det er en svært lav muslimsk populasjon i disse to landene. Samtidig påpeker Pettigrew (1997) at kontakt med en minoritet vil bidra til en mer aksepterende holdning mot en annen minoritet. Derfor mener jeg at begge disse to variablene vil være gode indikatorer på om kontakt med en etnisk minoritet fører til en mer aksepterende holdning til muslimer. Det vil i tillegg være interessant å se om det vil er store forskjeller i kontakteffekten basert på hvilket land man tar utgangspunkt i.

I løpet av analysen vil jeg ta i bruk kommandoen «testparm» i STATA. Dette er en kommando som utfører Wald-testen og derav tester om et sett av dummyer basert på en kategorisk variabel er signifikant forskjellig fra 0. Den tester altså om den kategoriske variabelen har en signifikant samlet effekt på den avhengige variabelen. Dette har blitt utført på samtlige kategoriske variabler i analysen, men vil kunne kommenteres hvis det er av nødvendighet.

I analysen vil jeg også ta i bruk likelihood ratiotesten for å teste om modell 2 er en signifikant forbedring av modell 1. STATA tillater kun å kjøre denne testen for uvektede modeller. Da mine modeller er vektete har jeg valgt å regne ut likelihood-ratio testen manuelt fremfor å ta utgangspunkt i testen STATA vil kjøre for de uvektede modellene. Likelihood ratiotesten er regnet ut med formelen:

$$-2(\text{Pseudo log likelihood modell 1}) - -2(\text{Pseudo log likelihood modell 2})$$

Etter dette vil svaret bli testet opp mot den kritiske verdien i kjikvadratfordelingen basert på antall frihetsgrader det er i modellene.

4.4 Reliabilitet

Det er to aspekter knyttet til reliabilitet jeg mener er viktige å diskutere før resultatene blir presentert. Det første aspektet handler om at de dataene jeg benytter meg av er fra 2014. Hadde man gjort den samme undersøkelsen med nyere data hadde man ikke nødvendigvis fått de samme resultatene. Mye har skjedd siden 2014. En rekke terrorangrep har skjedd i Europa, og kanskje spesielt Frankrike de siste fire årene. Samtidig var det også en flyktningskrise i 2015 og man så ofte en anspent debatt rundt om i Europa om hvordan man skulle håndtere denne flyktningskrisen og hvordan den potensielt kunne føre til en svekkelse av vestlig demokrati og kultur, samtidig som det også kunne føre til flere islamske terrorister i Europa (Hoffmann og Moe 2017). Disse faktorene kan ha bidratt til en større muslimfiendtlighet enn

det man fant i 2014. Samtidig mener jeg at det ikke har skjedd en radikal endring av holdningene man har til muslimer i løpet av de siste fire årene. Datamaterialet fra 2014 vil da fortsatt gi en god indikasjon på hvilke faktorer som spiller en rolle for muslimfiendtligheten man finner i de ulike landene.

Et annet viktig aspekt som må diskuteres er at selv om denne oppgaven ønsker å fokusere på hvilke forskjeller og likheter man finner i land med et lavt antall muslimer sammenliknet med relativt høyt antall muslimer vil ikke det bety at de resultatene som kommer frem i denne analysen nødvendigvis vil være de samme resultatene man finner i andre land med få eller mange muslimer. Som tidligere forklart er hvert land et unikt case hvor ulike sosiale, kulturelle og historiske faktorer spiller en rolle for hvordan muslimer blir oppfattet i de forskjellige landene. For eksempel har Frankrike og Tyskland begge to en av de største muslimske befolkningene i Europa, men det er fortsatt to ulike land hvor ulike faktorer vil ha spilt en rolle for hvordan muslimer oppfattes i disse landene.

5. Analyse

I dette kapittelet vil jeg presentere resultatene i de ulike landene. Det vil begynne med en enkel oversikt over andelen som uttrykker en positiv eller negativ holdning i de ulike landene før jeg vil presentere resultatene til de øvrige landene. I denne delen vil jeg først ta utgangspunkt i resultatene fra Norge og Frankrike, før jeg så går videre til Polen og til slutt Tsjekkia. Jeg vil sammenlikne modellene fortløpende i løpet av kapittelet.

5.1 Forskjeller mellom landene

Tabell 1: Fordeling av positiv og negativ holdning mot muslimer basert på land

Land	Positiv holdning (målt i prosent)	Negativ holdning (målt i prosent)
Norge	91,36	08,64
Frankrike	86,81	13,19
Polen	65,69	34,31
Tsjekkia	42,45	57,55

I tabellen ovenfor ser vi fordelingen av andel prosent som har en negativ og en positiv holdning til muslimer i de ulike landene. Vi ser at det er svært store forskjeller mellom landene, representert ved Norge og Tsjekkia på hver sin ende. I Tsjekkia ser vi at hele 57,55 prosent av utvalget ikke ønsker at noen muslimer skal bosette seg i Tsjekkia og derav uttrykker en klar negativ holdning, mens man til sammenlikning kun har 8,64 prosent som uttrykker de samme holdningene i Norge. Det at det er forskjeller mellom landene i Øst- og Vest-Europa er i seg selv ikke et overraskende funn, men at det er så store forskjeller som disse tallene viser mener jeg er oppsiktsvekkende. Dette bidrar til å illustrere viktigheten av en komparativ fremgangsmåte, da jeg nå har muligheten til å gå dypere inn i de respektive landene for å forsøke å gi en forklaring på hvorfor det er så store forskjeller mellom Øst- og Vest-Europa. Disse resultatene er ulike de Strabac et al (2012) fikk i sin studie knyttet til etnisk intoleranse i Øst- og Vest-Europa. I den studien uttrykte cirka 15 prosent av utvalget i Tsjekkia en negativ holdning og i Polen uttrykte nesten 25 prosent av utvalget en negativ holdning. Funnene i denne oppgaven er altså vesentlig høyere i de to øst-europeiske landene. Samtidig er det en relativt lik prosentandel som uttrykker muslimfiendtlighet i Frankrike i begge studiene. I Strabac et al (2012) sin studie uttrykte litt over 15 prosent negative holdninger til muslimer. Studien tok utgangspunkt i datamateriale fra 1999-2000 og det er tydelig at det skjedd en utvikling av muslimfiendtlighet i Øst-Europa i løpet av de siste årene.

5.2 Resultater Norge

Tabell 2: logistisk regresjonsanalyse av muslimfiendtlighet i Norge

	Modell 1				Modell 2			
	B	Seb	OR	Sig.	B	Seb	OR	Sig.
Kvinne (Mann=0 Kvinne=1)	0.176	0.264	1.192	0.506	0.198	0.270	1.219	0.463
Alder (Antall år)	-0.039	0.007	0.961	<0.001	-0.034	0.008	0.966	<0.001
Utdanning (Antall år utdannet)	0.152	0.036	1.164	<0.001	0.145	0.039	1.156	<0.001
Landøkonomi (Veldig misfornøyd=0 Veldig fornøyd=10)	0.167	0.067	1.182	0.013	0.182	0.065	1.200	0.006
Religiøsitet (Ikke religiøs=0 Veldig religiøs=10)	0.084	0.049	1.088	0.085	0.080	0.051	1.083	0.117
Tillitpolitiker (0=Ingen tillit 10=Full tillit)	0.308	0.066	1.361	<0.001	0.291	0.065	1.337	<0.001
Inntekt (Svært vanskelig på nåværende inntekt som ref)								
Vanskelig på nåværende inntekt	0.488	0.897	1.629	0.586	0.594	0.896	1.811	0.507
Klarer meg med nåværende inntekt	0.015	0.820	1.015	0.985	0.101	0.797	1.106	0.899
Har det bra med nåværende inntekt	0.256	0.830	1.292	0.757	0.400	0.802	1.492	0.618
Bosikkerhet (Veldig opptatt som ref.)								
Ikke opptatt i det hele tatt	1.480	1.458	4.394	0.310	1.839	1.949	6.295	0.345
Ikke opptatt	0.623	0.442	1.865	0.159	0.574	0.451	1.776	0.203
Litt opptatt	0.677	0.427	1.968	0.113	0.680	0.430	1.974	0.114
Noe opptatt	0.193	0.374	1.213	0.605	0.286	0.380	1.332	0.450
Opptatt	-0.041	0.344	0.9592	0.904	.046	0.346	1.047	0.893
Trygghet (Veldig trygg som ref.)								
Trygg	0.107	0.274	1.112	0.696	0.147	0.286	1.158	0.607
Utrygg	0.078	0.435	1.081	0.857	0.062	0.471	1.064	0.895
Veldig utrygg	2.771	1.233	15.976	0.025	2.816	1.287	16.712	0.029
Urbanitet (Et bygdesentrum som ref.)								
En storby					0.767	0.508	2.154	0.131
En forstad eller utkanten av en storby					0.847	0.404	2.333	0.036
Liten eller mellomstor by					0.335	0.321	1.398	0.296
Et spredtbygd strøk					0.694	0.347	2.003	0.045
Innvandrernebo (Noen minoriteter som ref.)								
Nesten ingen					-0.258	0.264	0.771	0.329
Mange minoriteter					-0.127	0.398	0.879	0.748
Innvandrerkontakt (Aldri som ref.)								
Sjeldnere enn en gang i måneden					0.126	0.537	1.135	0.813
En gang i måneden					0.413	0.580	1.511	0.477
Flere ganger i måneden					1.229	0.610	3.418	0.044
En gang i uken					0.293	0.610	1.341	0.630
Flere ganger i uken					0.912	0.531	2.491	0.086
Hver dag					0.760	0.564	2.139	0.178
Konstant	-1.035	1.072	0.355	0.334	-2.363	1.263	0.094	0.062
(N)=	1 365				1 365			
Pseudo R ²	0.2066				0.2351			
Likelihood ratiotest					24.54	df=12		<0.05

Modell 1 har med variabler med utgangspunkt i gruppeposisjonsteori og securitization, samt kontrollvariablene. I modell 2 har jeg lagt til de ulike kontaktvariablene for å se hvordan kontakt påvirker pseudo R^2 og om det blir endringer i effekten til de ulike variablene. Jeg kommer hovedsakelig til å ta utgangspunkt i modell 2, med mindre det er særskilte grunner til at resultatene i modell 1 burde kommenteres.

Vi ser i modellen ovenfor at det ikke er veldig mange variabler som har en effekt for hvordan man anser muslimer. Vi ser at *Alder* er signifikant på 0,001-prosentnivå og har en negativ effekt for hvilken holdning man har til muslimer. Dette innebærer at desto eldre man blir i Norge, desto mer mindre positiv vil man være mot muslimer. Vi ser at oddsen for å ha en positiv holdning til muslimer reduseres med 3,4 prosent for hvert år eldre man blir.

Variablene *Utdanning*, *Landøkonomi* og *Tillitpolitiker* er alle signifikante og har en positiv effekt for holdningen til muslimer. *Utdanning* og *Tillitpolitiker* er begge signifikant på 0,001-prosentnivå. Dette innebærer at for hvert års utdanning vil man ha en større sannsynlighet for å ha en positiv holdning til muslimer og vi ser at oddsen øker med 15,6 prosent for hvert års utdanning man tar. Vi ser også at hvis man har mer tillit til politikere så vil man ha større toleranse for muslimer også. *Tillitpolitiker* er som tidligere sagt kodet fra 0 til 10 og vi ser at for hvert trinn med tillit så øker oddsen for å ha en positiv holdning med 33,7 prosent, noe som er en relativ stor økning i odds. *Landøkonomi* er signifikant på 0,01-prosentnivå og har også en positiv effekt. Dette innebærer at personer som er mer fornøyd med den økonomiske situasjonen i landet vil uttrykke en mer positiv holdning mot muslimer. Vi ser at oddsen øker med 20 prosent desto mer tilfreds man er med den økonomiske situasjonen i landet.

Videre ser vi at variablene *Kvinne*, *Inntekt*, *Bosikkerhet* og *Trygghet* ikke er signifikante og kan dermed ikke hevdes å ha noen effekt for holdningen man har til muslimer. Men vi ser at i variabelen *Trygghet* så er personer som er veldig utrygge er signifikant veldig mye mer positive enn personer som føler seg veldig trygge i Norge. Dette er et litt snodig funn, men det er ulike grunner til dette. I Norge er det svært få som føler seg utrygge, og det er derfor et svært skjevt utvalg i denne variabelen i Norge. Fra utvalget i Norge svarer 1,06 prosent av utvalget at de føler seg veldig utrygge. Dette er selvfølgelig en svakhet ved denne analysen, men som det vil vise seg senere i analysen så bidrar variabelen til interessante funn i andre land med et jevnere utvalg i denne variabelen. Når variabelen i tillegg testes for den samlede effekten får den et signifikansnivå på 0,186, noe som viser oss at trygghetsvariabelen ikke er signifikant i denne modellen.

Når de tre kontaktvariablene legges ved i modell 2 ser vi at det er noen få av kategoriene som har en signifikant effekt, men når det testes for den samlede effekten vises det at ingen av de tre tillagte variablene har noen effekt. Likevel ser vi en forbedring i pseudo R^2 hvorav modell 1 har en pseudo R^2 på 20,66 prosent, mens modell 2 har en pseudo R^2 på 23,51 prosent. Likelihood ratiotesten viser også at modell 2 er en signifikant forbedring av modell 1 på 0,05-prosentnivå.

Modellene for muslimfiendtlighet i Norge har ikke mange signifikante variabler som viser oss effekten på muslimfiendtligheten. Likevel er pseudo R^2 på 23,51 prosent i modell 2. Alle variablene som er signifikante har også den effekten som var forventet. Dette innebærer at de få variablene som faktisk er signifikante forklarer veldig mye av muslimfiendtligheten vi finner i Norge. Utdanningsnivå, alder, tilfredsheten med landets økonomi og tillit til politikere er altså alle svært viktige for å forstå fenomenet i Norge. Effektene av disse variablene har også høyere verdier i Norge enn i de andre landene (med unntak av *landøkonomi* som har en større effekt i Frankrike).

5.3 Resultater Frankrike

Tabell 3: Logistisk regresjonsanalyse av muslimfiendtlighet i Frankrike

	Modell 1				Modell 2			
	B	Seb	OR	Sig.	B	Seb	OR	Sig.
Kvinne (Mann=0 Kvinne=1)	0.004	0.213	1.004	0.984	0.223	0.227	1.250	0.327
Alder (Antall år)	-0.013	0.005	0.986	0.012	-0.008	0.006	0.991	0.143
Utdanning (Antall år utdannet)	0.131	0.027	1.140	<0.001	0.095	0.029	1.100	0.001
Landøkonomi (Veldig misfornøyd=0 Veldig fornøyd=10)	0.257	0.074	1.294	0.001	0.229	0.067	1.258	0.001
Religiøsitet (Ikke religiøs=0 Veldig religiøs=10)	0.010	0.028	1.010	0.711	-0.018	0.030	0.982	0.550
Tillitpolitiker (0=Ingen tillit 10=Full tillit)	0.040	0.066	1.041	0.541	0.044	0.058	1.045	0.450
Inntekt (Svært vanskelig på nåværende inntekt som ref)								
Vanskelig på nåværende inntekt	1.138	0.470	3.122	0.016	1.303	0.505	3.682	0.010
Klarer meg med nåværende inntekt	1.478	0.437	4.384	0.001	1.586	0.492	4.885	0.001
Har det bra med nåværende inntekt	1.547	0.468	4.699	0.001	1.706	0.521	5.509	0.001
Bosikkerhet (litt opptatt som ref.)								
Ikke opptatt i det hele tatt	-0.255	0.565	0.774	0.652	-0.512	0.670	0.598	0.445
Ikke opptatt	-0.503	0.446	0.604	0.529	-0.723	0.469	0.484	0.123
Noe opptatt	-0.953	0.377	0.385	0.012	-1.186	0.385	0.305	0.002
Opptatt	-1.022	0.329	0.359	0.002	-1.179	0.326	0.307	<0.001
Veldig opptatt	-0.774	0.344	0.460	0.025	-0.929	0.342	0.394	0.007
Trygghet (Veldig trygg som ref.)								
Trygg	-0.012	0.263	0.987	0.963	-0.130	0.275	0.877	0.635
Utrygg	-0.374	0.310	0.687	0.228	-0.763	0.323	0.466	0.018
Veldig utrygg	-0.748	0.353	0.473	0.034	-1.124	0.343	0.324	0.001
Urbanitet (Et bygedesentrum som ref.)								
En storby					0.797	0.375	2.218	0.034
En forstad eller utkanten av en storby					0.511	0.462	1.667	0.269
Liten eller mellomstor by					0.203	0.266	1.225	0.445
Et spredtbygd strøk					-0.264	0.377	0.767	0.484
Innvandrernabo (Noen minoriteter som ref.)								
Nesten ingen					-1.438	0.274	0.237	<0,001
Mange minoriteter					-1.421	0.290	0.241	<0,001
Innvandrerkontakt (Aldri som ref.)								
Sjeldnere enn en gang i måneden					0.727	0.354	2.070	0.040
En gang i måneden					0.426	0.361	1.531	0.238
Flere ganger i måneden					1.523	0.385	4.589	<0.001
En gang i uken					0.687	0.389	1.988	0.078
Flere ganger i uken					1.485	0.400	4.418	<0.001
Hver dag					1.208	0.398	3.347	0.002
Konstant	-1.228	0.669	0.292	0.669	-0.970	0.752	0.379	0.197
(N)=	1 688				1 688			
Pseudo R ²	0.1602				0.2604			
Likelihood ratiotest					153.04	df=12		<0.001

I Frankrike finner vi både likheter og forskjeller fra tabellen i Norge. Vi ser blant de kontinuerlige variablene at verken *Kvinne*, *Alder*, *Religiøsitet* eller *Tillitpolitiker* kan hevdes å ha en signifikant effekt på muslimfiendtlighet i Frankrike. Allerede ser vi en forskjell fra Norge hvor både *Alder* og *Tillitpolitiker* har en effekt. *Utdanning* og *Landøkonomi* er begge signifikante på 0,001-prosentnivå og har en positiv effekt for hvordan man anser muslimer. Dette fant man også i Norge og begge variablene har en lignende grad av effekt. Videre ser vi at variabelen *Inntekt* som måler tilfredsheten med egen inntekt har tre signifikante kategorier, den har også en samlet signifikant effekt på holdningen til muslimer. Vi ser at sammenliknet med personer som har det svært vanskelig med den nåværende inntekten så øker oddsen svært mye for å ha en positiv holdning til muslimer. De som har det bra med sin nåværende inntekt har for eksempel 450,9 prosent mer i odds for å uttrykke en positiv holdning til muslimer enn de som har det svært vanskelig. For hver kategori ser vi også at det er store forskjeller mellom de som er mer tilfreds med egen inntekt sammenliknet med de som har det svært vanskelig. Faktisk er det en økning på nesten 100 prosent i odds mellom hver kategori.

Variabelen *Bosikkerhet* har «litt opptatt» som referansekategori i Frankrike. Dette er annerledes fra de tre andre landene, som alle vil ha referansekategori «veldig opptatt». Dette ble gjort for å gjøre det enklere å tolke denne variabelen i Frankrike. Vi ser at variabelen har tre signifikante kategorier. «noe opptatt», «opptatt», og «veldig opptatt». Den viser oss at man generelt kan anslå at personer som er opptatte av å bo i sikre omgivelser har en lavere odds for å ha en positiv holdning til muslimer. Vi ser også at de to kategoriene som viser oss de som ikke er opptatte av å bo i sikre omgivelser ikke kan hevdes å ha en signifikant effekt for hvordan man oppfatter muslimer.

Videre ser vi at variabelen *Trygghet* har to signifikante kategorier. «utrygg» er signifikant negativ på 0,05-prosentnivå og «veldig utrygg» er signifikant negativt på 0,001-prosentnivå. Når variabelen ble testet for den samlede effekten var den også signifikant på 0,01-prosentnivå. Vi ser at de som føler seg utrygge har 53,4 prosent lavere odds for å uttrykke en positiv holdning til muslimer, mens personer som føler seg veldig utrygge har 67,6 prosent lavere odds for å uttrykke en positiv holdning sammenliknet med de som føler seg veldig trygge.

Når vi legger til kontaktvariablene ser vi at *Urbanitet* har en signifikant kategori, men den samlede signifikansen på variabelen er på 0,197 noe som gjør den ikke signifikant. Jeg vil derav ikke kommentere mer på denne variabelen. *Innvandrernebo* har to signifikant negative kategorier som viser oss at de som bor i områder med mange minoriteter og de som bor i

områder hvor det nesten ikke er andre minoriteter begge har mindre i odds for å uttrykke en positiv holdning til muslimer sammenliknet med de som bor i områder hvor det er noen minoriteter. Faktisk har begge disse svært lik odds for å uttrykke en positiv holdning, noe som er veldig interessant og skal kommenteres senere i diskusjonskapittelet.

Variabelen *Innvandrerkontakt* viser oss at de som har kontakt med andre minoriteter generelt sett har en høyere odds for å ha en positiv holdning til muslimer sammenliknet med de som aldri har kontakt med andre minoriteter. Det er to kategorier som ikke er signifikante, men variabelen har en samlet effekt, dermed kan vi anslå at man har høyere odds for å være tolerant hvis man har kontakt med en innvandrer. Den høyeste oddsen finner vi blant de som har kontakt flere ganger i måneden og flere ganger i uken som begge har en odds på langt over 300 prosent for å uttrykke en mer positiv holdning til muslimer enn de som aldri har kontakt med minoriteter. Videre har det også blitt testet for om denne effekten er lineær, altså om det er slik at man blir mer tolerant mot muslimer desto mer kontakt man har, men dette viste seg å ikke stemme.

Til slutt er det verdt å kommentere at pseudo R^2 til modellen blir vesentlig høyere når vi legger til de ulike kontaktvariablene *Urbanitet*, *Innvandrernabo* og *Innvandrerkontakt*. Vi ser at pseudo R^2 øker med 10 prosent fra modell 1 til modell 2. I modell 1 er pseudo R^2 på 16,02 prosent, mens pseudo R^2 i modell 2 øker til hele 26,04 prosent. Likelihood ratiotesten viser oss også at modell 2 er en signifikant forbedring fra modell 1 på 0,001-prosentnivå. Dette indikerer at kontakt er en vesentlig faktor som bidrar til å forklare muslimfiendtligheten i Frankrike.

5.4 Resultater Polen

Tabell 4: Logistisk regresjonsanalyse av muslimfiendtlighet i Polen

	Modell 1				Modell 2			
	B	Seb	OR	Sig.	B	Seb	OR	Sig.
Kvinne (Mann=0 Kvinne=1)	-0.055	0.133	0.946	0.678	-0.025	0.135	0.974	0.850
Alder (Antall år)	-0.008	0.003	0.991	0.027	-0.005	0.003	0.994	0.198
Utdanning (Antall år utdannet)	0.083	0.021	1.087	<0.001	0.073	0.022	1.075	0.001
Landøkonomi (Veldig misfornøyd=0 Veldig fornøyd=10)	0.070	0.032	1.072	0.033	0.082	0.033	1.085	0.014
Religiøsitet (Ikke religiøs=0 Veldig religiøs=10)	-0.091	0.026	0.912	0.001	-0.095	0.029	0.908	0.001
Tillitpolitiker (0=Ingen tillit 10=Full tillit)	0.120	0.035	1.128	0.001	0.119	0.036	1.126	0.001
Inntekt (Svært vanskelig på nåværende inntekt som ref)								
Vanskelig på nåværende inntekt	0.638	0.474	1.893	0.178	0.700	0.485	2.015	0.149
Klarer meg med nåværende inntekt	0.820	0.463	2.270	0.077	0.866	0.475	2.377	0.069
Har det bra med nåværende inntekt	0.735	0.506	2.085	0.146	0.685	0.521	1.984	0.188
Bosikkerhet (Veldig opptatt som ref.)								
Ikke opptatt i det hele tatt	0.110	0.600	1.117	0.853	0.073	0.617	1.076	0.905
Ikke opptatt	0.599	0.507	1.820	0.238	0.291	0.487	1.338	0.550
Litt opptatt	0.608	0.324	1.837	0.061	0.525	0.322	1.691	0.103
Noe opptatt	0.574	0.249	1.775	0.022	0.573	0.255	1.775	0.025
Opptatt	0.285	0.140	1.330	0.042	0.274	0.143	1.315	0.055
Trygghet (Veldig trygg som ref.)								
Trygg	0.137	0.152	1.147	0.368	0.182	0.158	1.200	0.250
Utrygg	-0.326	0.219	0.721	0.136	-0.295	0.230	0.744	0.200
Veldig utrygg	-0.276	0.494	0.758	0.576	-0.221	0.452	0.800	0.624
Urbanitet (Et bygdesentrum som ref.)								
En storby					-0.326	0.198	0.721	0.100
En forstad eller utkanten av en storby					-0.596	0.321	0.550	0.064
Liten eller mellomstor by					-0.355	0.165	0.700	0.032
Et spredtbygd strøk					-0.833	0.552	0.434	0.131
Innvandrernebo (Noen minoriteter som ref.)								
Nesten ingen					0.028	0.191	1.028	0.882
Mange minoriteter					1.083	0.681	2.954	0.112
Innvandrerkontakt (Aldri som ref.)								
Sjeldnere enn en gang i måneden					0.681	0.191	1.977	<0.001
En gang i måneden					0.747	0.279	2.111	0.007
Flere ganger i måneden					0.447	0.264	1.564	0.090
En gang i uken					-0.115	0.387	0.890	0.765
Flere ganger i uken					1.110	0.359	3.035	0.002
Hver dag					0.863	0.388	2.370	0.026
Konstant	-0.817	0.593	0.441	0.169	-1.036	0.642	0.354	0.107
(N)=	1 362				1 362			
Pseudo R ²	0.0727				0.0963			
Likelihood ratiotest					40.32	df=12		<0.001

Noe av det som skiller resultatene i Polen mest fra de foregående modellene i Norge og Frankrike er størrelsen på pseudo R^2 i modellene. I Norge og Frankrike hadde den endelige modellen en pseudo R^2 på godt over 20 prosent. I Polen ligger den på 9,63 prosent i den endelige modellen. Dette er et stort fall i størrelse på pseudo R^2 fra de foregående modellene og jeg mener dette er et relativt interessant og viktig funn som vil tas opp senere i diskusjonskapittelet.

Går vi til modellen ser vi at verken *Kvinne* eller *Alder* ikke kan hevdes å ha en effekt på muslimfiendtlighet i Polen. *Alder* endrer seg faktisk fra å være signifikant negativ i modell 1 til å ikke være signifikant i modell 2. De ulike kontaktvariablene som blir lagt til i modell 2 svekker altså aldersvariabelen og fører til at den ikke lenger har noen effekt. *Alder* var heller ikke signifikant i Frankrike. *Kvinne* har ikke hatt vært signifikant i noen av de foregående landene.

Vi kan se at variablene *Utdanning*, *Landøkonomi*, *Religiøsitet* og *Tillitpolitiker* alle er har en signifikant effekt på muslimfiendtlighet. *Utdanning* og *Landøkonomi* har begge en positiv effekt og har nå hatt en signifikant effekt i både Norge, Frankrike og Polen. *Utdanning* har hatt svakest effekt i Polen, hvorav oddsen for å ha en positiv holdning til muslimer øker med 7,5 prosent for hvert års utdanning man tar, mens den har hatt den sterkeste effekten i Norge hvor oddsen var på 15,6 prosent. *Landøkonomi* har en positiv effekt, men den har en nokså mye lavere effekt i Polen enn den har i Norge og Frankrike. I modell 2 ser vi at oddsen for å ha en positiv holdning til muslimer stiger med 8,5 prosent desto mer tilfreds man er med økonomien i landet. I Norge er denne oddsen på 20 prosent, mens i Frankrike ligger oddsen på 25,8 prosent. Det er altså en relativt stor forskjell mellom effekten den har i de vest-europeiske landene sammenliknet med Polen. Det vil være interessant om vi ser en fortsettelse av denne effekten i Tsjekkia. *Tillitpolitiker* har en signifikant positiv effekt for holdningen til muslimer. Dette fant vi også i Norge, men effekten er en god del svakere i Polen enn det vi fant i Norge. I Polen er oddsen på 12,6 prosent, mens den i Norge er på 33,7 prosent.

Religiøsitet har en signifikant negativ effekt for hvordan man anser muslimer. Det innebærer at desto mer religiøs man er i Polen, desto mindre vil oddsen være for å uttrykke en positiv holdning til muslimer. Vi ser at oddsen for å ha en positiv holdning til muslimer synker med 9,2 prosent desto mer religiøs man anser seg selv. Denne variabelen har ikke vært signifikant i de to foregående landene.

Videre ser vi at *Inntekt* og *Trygghet* ikke har noen signifikante kategorier, samtidig som den samlede effekten for disse to variablene også viser at det ikke kan hevdes å ha noen signifikant effekt for muslimfiendtlighet. *Bosikkerhet* har to signifikante kategorier, men den samlede signifikansen til *Bosikkerhet* er på 0,157 og er derav ikke signifikant. Variabelen vil ikke bli kommentert ytterligere enn dette

Når variablene *Urbanitet*, *innvandrerhabo* og *innvandrerkontakt* legges ved i modell 2 ser vi at pseudo R^2 stiger fra 7,27 prosent til 9,63 prosent. Likelihood ratiotesten viser oss også at modell 2 er en signifikant forbedring fra modell 1 på 0,001-prosentnivå. Sammenliknet med økningen vi så i Frankrike, så er ikke dette en stor økning i pseudo R^2 mellom de to modellene, men det viser oss likevel at kontaktvariablene bidrar til å øke pseudo R^2 i modell 2. *Urbanitet* har en signifikant variabel på 0,05-nivå, men den samlede signifikansen til denne variabelen er på 0,082, noe som betyr at den ikke er signifikant og derav ikke har noen effekt for muslimfiendtlighet. *Innvandrerhabo* kan heller ikke hevdes å ha en signifikant effekt.

Innvandrerkontakt har fire signifikante kategorier og har en samlet signifikans på under 0,001-prosentnivå. Vi kan generelt si at de som har kontakt med innvandrere hovedsakelig uttrykker en mer positiv holdning til muslimer. Vi ser at de signifikante kategoriene alle har en veldig mye høyere odds for å uttrykke en positiv holdning til muslimer sammenliknet med personer som aldri har kontakt med andre minoriteter eller etnisiteter. De som har kontakt med andre minoriteter flere ganger i uken er de som har høyest odds for å ha en positiv holdning til muslimer. Denne kategorien var også en av de som hadde høyest odds i Frankrike. Det er også testet for linearitet i kontakteffekten, men det viste seg at effekten av kontakt ikke er lineær. Slik var det også i Frankrike.

5.5 Resultater Tsjekkia

Tabell 5: Logistisk regresjonsanalyse av muslimfiendtlighet i Tsjekkia

	Modell 1				Modell 2			
	Coef	Seb	OR	Sig.	Coef	Seb	OR	Sig.
Kvinne (Mann=0 Kvinne=1)	-0.181	0.132	0.833	0.169	-0.158	0.134	0.853	0.238
Alder (Antall år)	-0.007	0.004	0.992	0.074	-0.006	0.004	0.993	0.118
Utdanning (Antall år utdannet)	0.068	0.029	1.071	0.021	0.056	0.030	1.058	0.062
Landøkonomi (Veldig misfornøyd=0 Veldig fornøyd=10)	0.019	0.033	1.019	0.567	0.017	0.035	1.017	0.621
Religiøsitet (Ikke religiøs=0 Veldig religiøs=10)	0.050	0.024	1.051	0.035	0.065	0.024	1.067	0.008
Tillitpolitiker (0=Ingen tillit 10=Full tillit)	0.129	0.031	1.138	<0.001	0.131	0.031	1.140	<0.001
Inntekt (Svært vanskelig på nåværende inntekt som ref)								
Vanskelig på nåværende inntekt	0.246	0.320	1.279	0.443	0.410	0.313	1.507	0.191
Klarer meg med nåværende inntekt	0.344	0.309	1.411	0.265	0.466	0.301	1.594	0.122
Har det bra med nåværende inntekt	-0.003	0.345	0.996	0.991	0.109	0.341	1.115	0.748
Bosikkerhet (Veldig opptatt som ref.)								
Ikke opptatt i det hele tatt	-0.423	0.492	0.654	0.390	-0.461	0.495	0.630	0.351
Ikke opptatt	0.349	0.313	1.417	0.265	0.610	0.314	1.842	0.052
Litt opptatt	0.489	0.247	1.631	0.048	0.600	0.244	1.822	0.014
Noe opptatt	0.384	0.176	1.468	0.030	0.549	0.182	1.731	0.003
Opptatt	0.305	0.162	1.357	0.060	0.380	0.166	1.463	0.022
Trygghet (Veldig trygg som ref.)								
Trygg	-0.411	0.208	0.662	0.049	-0.540	0.218	0.582	0.013
Utrygg	-0.676	0.249	0.508	0.007	-0.802	0.260	0.448	0.002
Veldig utrygg	-0.384	0.444	0.680	0.387	-0.431	0.449	0.649	0.337
Urbanitet (Et bygdesentrum som ref.)								
En storby					0.072	0.197	1.074	0.715
En forstad eller utkanten av en storby					0.881	0.347	2.414	0.011
Liten eller mellomstor by					0.436	0.164	1.547	0.008
Innvandrernabo (Noen minoriteter som ref.)								
Nesten ingen					-0.041	0.147	0.959	0.777
Mange minoriteter					-0.319	0.248	0.726	0.197
Innvandrerkontakt (Aldri som ref.)								
Sjeldnere enn en gang i måneden					0.629	0.230	1.875	0.006
En gang i måneden					0.912	0.261	2.489	<0.001
Flere ganger i måneden					1.085	0.217	2.961	<0.001
En gang i uken					1.171	0.284	3.225	<0.001
Flere ganger i uken					0.747	0.244	2.111	0.002
Hver dag					1.166	0.309	3.211	<0.001
Konstant	-1.339	0.550	0.261	0.015	-2.292	0.589	0.101	<0.001
(N)=	1 594				1 594			
Pseudo R ²	0.053				0.086			
Likelihood ratiotest					72.27	df=11		<0.001

I Tsjekkia ser vi det samme knyttet til pseudo R^2 som ble diskutert under Polens resultater. Pseudo R^2 er veldig mye lavere i modellene fra de to øst-europeiske landene enn det vi finner i de to vest-europeiske. Dette kan være en indikasjon på at variablene som er valgt ut er bedre egnet for å analysere muslimfiendtlighet i vest-europeiske land, fremfor øst-europeiske land. Likevel mener jeg både tabell 4 og tabell 5 har interessante funn som jeg vil diskutere videre i diskusjonskapittelet.

I Tsjekkia ser vi at variablene *Kvinne*, *Alder*, *Utdanning* og *Landøkonomi* ikke kan hevdes å ha en signifikant effekt for hvordan man anser muslimer. *Kvinne* har ikke vært signifikant i noen av de foregående landene, noe som er et tegn på at kjønn ikke er en vesentlig faktor som kan forklare hvordan man anser muslimer. *Alder* har kun vært signifikant i Norge. *Utdanning* og *Landøkonomi* har begge vært signifikante i både Norge, Polen og Frankrike og derav skiller Tsjekkia seg ut her. *Utdanning* går fra å være signifikant i modell 1 til å ikke bli signifikant i modell 2 når vi legger ved kontaktvariablene, dette innebærer at utdanningseffekten svekkes når de ulike kontaktvariablene legges ved og at utdanningseffekten ikke kan hevdes å ha en signifikant effekt i modell 2.

Religiøsitet derimot har en signifikant effekt for hvordan man oppfatter muslimer. Her er det to interessante aspekter som jeg mener er verdt å kommentere. Det ene er at religiøsitetens effekt for muslimfiendtlighet er kun signifikant i Polen og Tsjekkia og virker derav å være et mer øst-europeisk fenomen. Det andre er at effekten av religiøsitet faktisk viser motsatt av det den viser i Polen. I Tsjekkia ser vi at oddsen for å ha en positiv holdning til muslimer øker med 6,7 prosent desto mer religiøs man er, mens oddsen for å ha en positiv holdning til muslimer i Polen synker med 9,2 prosent. Det er ikke store effekter i verken Polen eller Tsjekkia, men jeg mener fortsatt dette funnet er av interesse av de to nevnte grunnene ovenfor. Dette vil bli kommentert ytterligere i diskusjonskapittelet. Variabelen *Tillitpolitikere* har også en signifikant positiv effekt for holdningen til muslimer. Dette innebærer at variabelen er signifikant i Norge, Polen og Tsjekkia. Oddsen for å ha en positiv holdning øker med 14 prosent desto mer tillit man har til politikere. Vi ser altså en lignende effekt som det vi så i Polen, og at Norge igjen skiller seg fra de to øst-europeiske landene ved at *Tillitpolitikere* har en nokså sterkere effekt i Norge.

Videre ser vi at *Inntekt* ikke kan hevdes å ha en signifikant effekt for muslimfiendtlighet i Tsjekkia. *Inntekt* har altså kun hatt en signifikant effekt i Frankrike.

Bosikkerhet og *Trygghet* har begge signifikante kategorier og begge variablene har en samlet signifikant effekt på under 0,05-prosentnivå. *Bosikkerhet* har tre signifikante kategorier, «noe opptatt», «litt opptatt» og «opptatt», hvorav alle de tre kategoriene har en høyere odds for å inneha en positiv holdning til muslimer enn personer som er veldig opptatt av å bo i sikre omgivelser. Det interessante her er at de kategoriene som er signifikante er alle kategorier som er nokså opptatte av å bo i sikre omgivelser. Kategoriene «ikke opptatt» og «ikke opptatt i det hele tatt» som begge er kategorier hvor man ikke er opptatt av å bo i sikre omgivelser har ikke en signifikant effekt på muslimfiendtlighet i Tsjekia.

Trygghet har også signifikant effekt for muslimfiendtligheten i Tsjekia. Vi ser at de som føler seg trygge og utrygge begge har høyere odds for muslimfiendtlighet enn de som føler seg veldig trygge. Det er tydelig at trygghetsfølelsen er en faktor for muslimfiendtligheten i Tsjekia. Både *Trygghet* og *Bosikkerhet* er også to signifikante variabler i Frankrike hvor vi også har funnet lignende funn.

Når vi legger ved kontaktvariablene ser vi at *Innvandrernabo* ikke har en signifikant effekt for muslimfiendtligheten i Tsjekia. Denne variabelen har kun hatt en effekt i Frankrike.

Urbanitet har to signifikante kategorier som viser oss at de som bor i en forstad/i utkanten av en storby eller i en liten/mellomstor by begge har en høyere odds for å ha en positiv holdning til muslimer sammenliknet med de som bor i et bydesentrum. Det indikerer at man er mer positiv til muslimer i mer urbane områder, selv om kategorien storby ikke er signifikant.

Urbanitet har også en samlet signifikans på under 0,01-prosentnivå. Tsjekia er altså det eneste landet i denne analysen hvor *Urbanitet* har en effekt for muslimfiendtlighet.

Vi ser at alle kategoriene i *Innvandrerkontakt* er signifikante, de aller fleste på 0,001-prosentnivå. I likhet med resultatene vi har sett i Frankrike og Polen ser vi at det er en stor forskjell mellom å aldri ha kontakt med minoriteter og det å ha kontakt, uavhengig av hvor ofte denne kontakten forekommer, for muslimfiendtlighet. Dette indikerer at kontakt ser ut til å være en svært viktig faktor for å forebygge mot muslimfiendtlighet. Det er også testet for å se om kontakteffekten er lineær, altså om oddsen for å ha en positiv holdning til muslimer stiger desto mer kontakt man har med innvandrere. Dette viste seg å ikke stemme. Det innebærer at kontakt ikke har en lineær effekt i verken Tsjekia, Polen eller Frankrike. Dette indikerer da at det er en stor forskjell fra å ikke ha kontakt til å ha kontakt, men at det ikke nødvendigvis er slik at mer kontakt betyr mer toleranse. Vi har også sett i løpet av analysen at det å ha kontakt med en minoritet, uavhengig om det er en muslimsk minoritet eller ikke

bidrar til å øke oddsen for å ha en positiv holdning til muslimer. Det er i tillegg interessant at denne variabelen er signifikant i både Tsjekkia og Polen, to land som har svært lav andel muslimer. Polen har i tillegg en svært lav innvandrerbefolkning. Dette gir både polakker og tsjekkere mindre mulighet for kontakt med innvandrere enn det en gjennomsnittlig franskmann eller nordmann. Et annet interessant aspekt ved denne variabelen er at den ikke har en signifikant effekt i Norge. Et land hvor man har en betraktelig andel muslimer sammenliknet med de to øst-europeiske landene og derav større muligheter for kontakt. Effekten av kontakt og dens effekt vil bli kommentert ytterligere i diskusjonskapittelet.

Til slutt ser vi at ved å legge til kontaktvariablene i modell 2 så øker pseudo R^2 fra 5,3 prosent til 8,6 prosent. Likelihood ratiotesten viser oss også at modell 2 er en signifikant forbedring av modell 1 på 0,001-prosentnivå. Det er ikke en like stor økning som vi har sett tidligere, men det er fortsatt en økning på 3 prosent i pseudo R^2 ved å legge ved de tre kontaktvariablene.

6. Diskusjon

I dette kapittelet vil jeg forklare funnene mine med bakgrunn i den teorien jeg har lagt frem. For å virkelig forstå resultatene vil jeg også ta i bruk ulike historiske og kulturelle forklaringer for hvert enkelt land, for å forsøke å gi en større forståelse for hvorfor resultatene ble som de ble i de respektive landene. Jeg har valgt å fokusere denne diskusjonen rundt fem diskusjonsmomenter. Først ønsker jeg å diskutere effekten knyttet til kontakt. Etter dette vil sikkerhetsmessige forklaringsfaktorer bli diskutert. De økonomiske variablene vil så bli diskutert opp mot gruppeposisjonsteori før jeg vil gå videre til en diskusjon rundt religiøsitet og dens effekt. Avslutningsvis blir det en drøfting knyttet til forskjellen i pseudo R^2 mellom de vest-europeiske landene og de øst-europeiske landene.

6.1 Kontakt

Kontakt med innvandrere har en effekt i Frankrike, Polen og Tsjekkia. Det er noen kategorier i de ulike landene som ikke er signifikante, men man kan fastslå at kontakt er en vesentlig faktor for å forklare hvordan man oppfatter muslimer. Kontakteffekten ble testet for en lineær effekt, men dette viste seg ikke å stemme. Effekten er altså hovedsakelig knyttet til om man har kontakt med innvandrere eller ikke.

Vi ser at det å ha kontakt med innvandrere i både Tsjekkia og Polen har en signifikant positiv effekt for toleransen for muslimer. Dette er interessant da Polen og Tsjekkia har en muslimsk populasjon på under 0,1 prosent av befolkningen (Ipsos 2016). De største innvandrergruppene i Tsjekkia var i 2016 fra Ukraina, Slovakia og Vietnam (Eurostat 2018). I Polen er de tre største innvandrergruppene fra Tyskland, Hviterussland og Ukraina, samtidig er det her verdt å merke seg at Polen er et svært homogent land og det var i 2011 anslått at innvandrere i Polen utgjorde kun 1,44 prosent av de 39 millionene som bor i Polen. Det er altså svært få innvandrere i Polen (World Atlas 2017).

Likevel ser vi at kontakt med andre etniske minoriteter som ikke er muslimer fører til en mer positiv og aksepterende holdning til muslimer. Dette kan muligens forklares ved hjelp av det Pettigrew (1997) omtaler som «deprovincialization». Deprovincialization går ut på at ved kontakt med en ut-gruppe så menneskeligjør man ut-gruppedlemmer, samtidig som man også får større avstand fra sin egen inn-gruppe. Ved å ha kontakt med ut-grupper bidrar det til å forstå at ens egen gruppes tradisjoner, normer og verdier ikke er den eneste måten man kan leve. Når man da revurderer sin egen gruppe mener Verkuyten, Thijs og Bekhuis (2010) at man får større kulturell sensitivitet og et bredere perspektiv, noe som da igjen vil føre til at

kontakt med én ut-gruppe, bidrar til økt toleranse for en annen ut-gruppe. Dette viser også funnene mine fra både Tsjekkia og Polen. Hvis en tsjekker har kontakt med en slovak eller en vietnameser vil han eller hun ha en større sannsynligheten for å uttrykke en positiv holdning til en muslim. Det samme finner vi også i Polen. Et annet interessant moment ved dette funnet er at kontakt med en ut-gruppe i disse to landene fører til en nedgang i intoleranse mot en gruppe som nesten ikke er tilstedeværende i ditt eget land. Dette bidrar til å vise hvor viktig kontakt virker å være for å bekjempe etnisk intoleranse, ikke bare mot muslimer, men også mot andre etniske grupper og minoriteter. Jeg mener også det bidrar til å vise hvordan kontakt bidrar til å minske den oppfattede trusselen man mener muslimer utgjør, uavhengig av om trusselen er økonomisk, kulturell eller sikkerhetsmessig.

Samtidig ser vi at effekten av kontakt er sterkere i Frankrike enn det den er i både Polen og Tsjekkia. I Frankrike er de to største innvandrergruppene fra de to muslimske landene Algerie og Marokko (INED 2014). Vi kan da anta at når respondentene i Frankrike besvarer hvor ofte de har kontakt med en annen etnisk minoritet så kan vi anta at denne kontakten er hovedsakelig med muslimer, selv om det også finnes en stor andel innvandrere fra Portugal også (ibid.). Dette mener jeg indikerer at kontakt med en etnisk minoritet først og fremst har den største effekten for hvordan man oppfatter den etniske minoriteten man har den faktiske kontakten med. Har man da altså kontakt med en muslim så vil nedgangen i fiendtlighet være størst for muslimer, samtidig som det også bidrar til deprovincialization, altså at man blir mer aksepterende for andre ut-grupper også.

Norge skiller seg fra både Frankrike og de to øst-europeiske landene, da kontakt ikke virker å ha en effekt for hvordan man oppfatter muslimer i Norge. Dette strider mot mine tidligere antagelser, samtidig som det også strider mot kontaktteori. Dette er et overraskende funn, da selv om polakker er den største innvandrergruppen, så har Norge en relativt stor andel innvandrere fra Midt-Østen hvorav mange kan kategoriseres som muslimer (SSB 2018). Derav var det forventet at det ville ha en lignende effekt som den vi har funnet i Frankrike, om mulig en litt svakere effekt. Derfor er det et uventet funn som er vanskelig å finne en god forklaring på, men jeg vil senere i dette delkapittelet forsøke å gi en forklaring basert på at verken *innvandrerkontakt* og *innvandrernabo* har en effekt for muslimfiendtlighet i Norge.

Variabelen *Innvandrernabo* er den andre variabelen som er tatt med på bakgrunn av kontaktteori. Denne har kun en effekt i Frankrike, og her har den også et overraskende og interessant funn. Vi har sett at de som bor i nabolag med mange minoriteter og de som bor i nabolag med nesten ingen minoriteter begge har mindre odds for å uttrykke en positiv

holdning til muslimer enn de personene som bor med noen innvandrere. Det at denne effekten også er forholdsvis lik i de to kategoriene er også både overraskende og interessant. Men går vi nærmere inn i de ulike landene, og da kanskje spesielt Frankrike kan dette bidra med å forklare denne effekten, samt at den ikke har en lignende effekt i hverken Norge, Polen eller Tsjekkia.

Tidligere under teorikapittelet presenterte jeg ulike faktorer som måtte finne sted for at kontakten skal fungere best mulig for redusering av etnisk intoleranse. Et av punktene vi diskuterte var noe så enkelt som om kontakten er positiv eller negativ. Er kontakten positiv kan det bidra til å bryte opp de eksisterende fordommene man har, men er kontakten negativ kan den bidra til å forsterke de negative fordommene man innehar (Dovidio et al 2003). I Frankrike har man et begrep som kalles «banlieue». Dette begrepet betyr en forstad, men som oftest brukes det hovedsakelig når man diskuterer de fattigere og mer urolige forstedene. I disse forstedene er det ofte høy innvandrertetthet og store sosiale problemer (Body-Gendrot 2010). Arbeidsledigheten kan komme opp mot 40 prosent og politiet føler seg ofte truet når de er i disse områdene. Er man da en person fra majoritetsbefolkningen som bor i disse områdene vil ikke da nødvendigvis kontakten være utelukkende positiv og man kan ofte få bekreftet en stereotypi om at muslimer er annerledes enn seg selv. Dovidio et al (2003) påpeker hvordan man kognitivt i større grad husker mer detaljert hvor lik en person fra en inn-gruppe vil være deg selv og hvor ulik en person fra en ut-gruppe vil være deg selv. Når man da bor i et tøft nabolag kan vi anta at disse ulikhetene forsterkes for en person fra majoritetsgruppen.

Vi ser også at de som bor i områder med nesten ingen innvandrere er mindre tolerante enn de som bor i områder med noen innvandrere. Dette er som forventet da de som bor i områdene hvor nesten ingen innvandrere bor vil ha mindre mulighet for kontakt, og derav også mindre mulighet for å bryte de ulike fordommene og stereotypiene man kan ha mot muslimer. Det som er overraskende her er at den negative kontakten vi har diskutert ovenfor virker å ha en like stor effekt for muslimfiendtlighet som det nesten ingen kontakt har. Det om kontakten er positiv eller negativ virker som å være et svært viktig aspekt knyttet til hvordan kontakt kan bidra til å bryte opp fordommer og rasisme.

Innvandrernebo har kun en effekt i Frankrike. En mulig grunn til at den ikke har noen effekt i Polen kan være det at det som tidligere sagt er en svært lav innvandrerbefolkning. Tsjekkia har en større innvandrerbefolkning, men den er fortsatt ikke nevneverdig stor. Med andre ord er det lav sannsynlighet for at det er slike forsteder slik som i Frankrike med svært høy

innvandrertetthet og med store sosiale problemer. Jeg har ikke klart å finne noe som kan sammenliknes med situasjonen i Frankrike i disse to landene.

Norge har områder som er preget av høy innvandrertetthet og sosiale problemer, kanskje spesielt da i Oslo hvor man har et klart skille mellom øst og vest. Likevel er ikke denne variabelen signifikant i Norge. Jeg mener at selv om man har disse innvandrertette områdene også i Norge, så kan de ikke sammenliknes med banlieu-fenomenet man finner i Frankrike. Derfor var det forventet at denne variabelen ville ha en signifikant positiv effekt, altså at de som bor med flere innvandrere ville ha en mer tolerant holdning knyttet til muslimer som følge av mer kontakt.

Dette illustrerer igjen at Norge skiller seg fra de tre andre landene i henhold til kontakt. Det at effekten av kontakt virker fraværende i Norge finner jeg svært uventet, da jeg mener det er store muligheter for kontakt med muslimer og andre minoriteter i Norge. Vi har sett at de få variablene som har en effekt for muslimfiendtlighet i Norge, er svært sentrale for å forstå muslimfiendtligheten. En mulig forklaring for hvorfor kontakteffekten virker å være fraværende i Norge kan være at muslimfiendtligheten sitter så dypt i de få personene som uttrykker negative holdninger til muslimer. Utfra resultatene har vi sett at personer som ikke er tilfreds med den økonomiske situasjonen i Norge, selv om landet er et svært økonomisk velstående land, er mer muslimfiendtlige. Vi har også sett at de som har svært lav tillit til politikere i Norge, verdens sjette minst korrupte land (Kveinå 2017), er mer muslimfiendtlige. Samtidig som også utdanning og alder er viktige for å forstå fenomenet i Norge. Man kan da muligens anta at de få personene som har negative holdninger mot muslimer i Norge har et samfunnssyn som strider mot det som er objektivt sant og at denne negative holdningen da er svært vanskelig å endre. Dette kan være en forklaring for hvorfor kontakt ikke virker å ha en effekt i Norge, men jeg mener at effekten av kontakt i Norge burde forskes på videre for å finne konkrete forklaringer for hvordan kontakteffekten fungerer opp mot muslimfiendtlighet.

6.2 Sikkerhetsmessige forklaringsfaktorer

Innenfor de sikkerhetsmessige forklaringsfaktorene er det hovedsakelig tre variabler jeg ønsker å fokusere på; *bosikkerhet, trygghet og tillitpolitikker*. Det er vidt forskjellige resultater i de forskjellige landene og for å få en reell forståelse for hvordan de ulike variablene kan bidra til å forstå muslimfiendtlighet, mener jeg det er nødvendig å ta for seg hvert enkelt land da det virker som om det er ulike sikkerhetsfaktorer som fører til muslimfiendtlighet i de ulike landene.

Jeg ønsker å begynne dette delkapittelet med Norge og Polen. Dette er to land hvor verken *trygghet* eller *bosikkerhet* er signifikante variabler. Det virker som om det ikke er sikkerhetsmessige forklaringsfaktorer som har en effekt for muslimfiendtligheten i disse to landene. Vi kan altså anta at muslimfiendtligheten som forekommer i disse to landene stammer fra noe annet enn et bilde av muslimer som en oppfattet sikkerhetstrussel i form av terrorisme eller kriminalitet. Men jeg mener fortsatt at det kan argumenteres for at det har skjedd en securitizationprosess i disse to landene. Fokuset har bare vært mer rettet mot den kulturelle trusselen muslimer utgjør for den polske eller norske kulturen. Dette mener jeg variabelen *tillitpolitiker* bidrar til å understreke. I teorikapittelet diskuterte vi hvordan securitization forekommer. Man trenger et referentobjekt, en eksistensiell trussel og en securitiserende aktør. Referentobjektet vil i Polen og Norge være den nasjonale kulturen. Den eksistensielle trusselen vil være den fremmede kulturen muslimer vil bringe med seg, mens de securitiserende aktørene her vil være populistiske politikere i de to landene som tar i bruk en anti-muslimsk retorikk som baserer seg i større grad på den kulturelle trusselen fremfor terrortrusselen. Blumers gruppeposisjonsteori mener jeg også er passende for å forklare denne securitiseringsprosessen jeg mener man finner i Norge og Polen. Frykten for at muslimer skal true majoritetskulturen oppfyller Blumers fjerde kriterie om hvordan etnisk intoleranse oppstår.

I Norge er Frp et fremtredende innvandringskritisk parti. Og flere Frp-topper har kommet med kritiske uttalelser knyttet til islam og muslimer generelt. Jeg mener retorikken som har blitt brukt hovedsakelig har vært rettet mot kultur, og ikke terrorisme. Siv Jensen advarte mot snik-islamisering i 2009 (Dagbladet 2009). I 2016 uttalte Sylvi Listhaug at man i Norge «spiser svin, drikker alkohol og viser ansiktet vårt» (Tjernshaugen 2016). I 2018 uttalte Carl I. Hagen at han ikke ønsket bønnerop eller sharialov i Norge (Karlsen 2018). Selv om det også har vært uttalelser der man kobler islam og terrorisme sammen, mener jeg at det hovedsakelig er den oppfattede kulturelle trusselen islam utgjør i Norge som blir tatt i retorisk bruk i Norge. Det er da den norske kulturen man ønsker å fremstille som eksistensielt truet.

Frp-politikerne kan på mange måter da ses på som en securitiserende aktør som appellerer til personer som ikke har særlig tillit til at de mer etablerte politikerne skal kunne klare å håndtere den oppfattede eksistensielle trusselen som muslimer vil utgjøre. Andre eksempler knyttet til hvordan muslimer kan oppfattes som en eksistensiell trussel for den norske kulturen kan være debatten rundt flagg på 17. mai eller eksempelet vi brukte tidligere knyttet til Sahfana og hijabbunaden.

I Polen har partiet PiS etablert seg som et anti-establishment parti som representerer det polske folket mot de rike, etablerte og korruperte liberale politikerne. PiS vant soleklart valget i 2015 og har siden hatt en tøff tone mot både EU og islam (Adekoya 2017). Piotr Cap (2017) sin analyse av diskursen som blir tatt i bruk mot innvandring og flyktninger i 2015 fant at de ulike PiS politikerne hadde en tydelig «oss mot dem» diskurs, hvor forskjellene mellom flyktningene fra Midtøsten og polakker blir tydeliggjort. I løpet av denne analysen blir det lagt frem ulike sitater fra de politiske toppene i PiS hvor man fremhever de polske verdiene som blant annet frihet, respekt og den kristne arv, mens man fremhever hvor ulike muslimer og de muslimske flyktningene er sammenliknet med Polen og polakker. Partileder for PiS, Jarosław Kaczyński, uttalte for eksempel at muslimer kunne spre ulike sykdommer og parasitter rundt om i Europa (Cap 2017). Jeg har tidligere nevnt hvor etnisk homogent det polske samfunnet er, og senere i delkapittelet knyttet til religiøsitet skal jeg også utype hvor sterk den polske nasjonale identiteten er i Polen. I teoridelen forklarte jeg at securitiserende aktører ofte forsøker å skape en følelse av «oss mot dem» for å overbevise publikummet om at referentobjektet faktisk er eksistensielt truet. Jeg mener vi tydelig ser en retorikk understreker ulikhetene mellom muslimer og islam, og polakker og den polske identiteten.

Det kan virke som at en oppfattet trussel til den polske kulturen blir møtt med fiendtlighet uavhengig av hvor reell denne trusselen faktisk er. La oss ta et eksempel. Senere i denne diskusjonen vil jeg legge frem hvordan jeg mener den katolske kirke og kristendommen er sterkt knyttet til den polske identiteten. Det er anslått at det i Polen finnes mellom 7000 og 10 000 kirker (Kozłowska 2015). Til sammenlikning finner man tre moskeer. To av disse ble bygget på 17- og 1800-tallet, da trolig av de mer liberale tatarene mens den siste ble bygget i 1990 (Nalborczyk og Grodz 2014). Vi ser her hvor lite reell den religiøse og kulturelle trusselen islam da faktisk utgjør i Polen. Likevel har polske politikere stadig fokusert på hvordan islam og muslimer utgjør en kulturell trussel ved å fremheve ulikhetene. Dette mener jeg har bidratt til at muslimer i Polen anses i større grad som en kulturell trussel, fremfor en sikkerhetsmessig trussel, uavhengig av hvor reell denne trusselen faktisk er. faktisk er.

Jeg mener at det er likheter til hvordan man fokuserer på de sosiale og kulturelle ulikhetene i Norge. Det er altså ikke hovedsakelig retorikk knyttet til terror som blir tatt i bruk i verken Polen eller Norge, det er mer de kulturelle forskjellene man understreker. Det er interessant at man har lignende retoriske trekk i begge landene, hvor man fokuserer på de kulturelle forskjellene en finner hos muslimer i to land hvor det er en stor forskjell i andel muslimer.

Med dette mener jeg at muslimer blir ansett som en sikkerhetstrussel i både Norge og Polen, men ikke i form av en terrortrussel. Det kan i større grad en anses som en kulturell sikkerhetstrussel for den nasjonale kulturen.

Går vi videre til Frankrike kan vi se at både *Trygghet* og *Bosikkerhet* er signifikante. De som er opptatte av å bo i sikre omgivelser har mindre sannsynlig en positiv holdning til muslimer, samtidig som personer som ikke føler seg trygge har en lavere sannsynlighet for å være aksepterende ovenfor muslimer. Dette kan være en indikasjon på at forestillingen om muslimer som voldelige, kriminelle og terrorister er en bidragsyter for muslimfiendtlighet i Frankrike. Samtidig, hvis vi ser på modellen som måler franskmenns holdning til innvandring (se vedlegg tabell 6) ser vi at både *Bosikkerhet* og *Trygghet* også her har en lignende signifikant effekt for muslimfiendtlighet. Dette kan være en indikasjon på at distinksjonen mellom det å være en muslim og det å være en innvandrere er relativt svak. Dette kan igjen være en indikasjon på at det i større grad er den stereotypiske forestillingen om at innvandrere (og da også muslimer) er kriminelle, heller enn forestillingen knyttet til at muslimer er terrorister som fører til at sikkerhetsvariablene har en effekt i Frankrike.

Jeg mener dette argumentet støttes på bakgrunn av diskusjonen i delkapittelet om kontakt rundt de franske forstedene hvor det er store sosiale problemer og mye kriminalitet. I disse forstedene er det høy innvandrertetthet, hvorav mange av disse innvandrerne er muslimer. Vi ser også at variabelen *tillitpolitiker* ikke er signifikant, noe som kan være en indikasjon på at de populistiske politikerne i Frankrike ikke kan ses på som securitiserende aktører i like stor grad som i de tre andre landene i denne analysen. Videre i diskusjonskapittelet skal jeg også vise at det er andre faktorer som spiller en stor rolle for muslimfiendligheten vi finner i Frankrike. Blant annet vil de økonomiske aspektene være relevante for å forklare de negative holdningene.

I Tsjekkia har vi sett at variablene *bosikkerhet*, *trygghet* og *tillitpolitiker* alle har en signifikant effekt for muslimfiendtlighet. Bytter vi ut avhengig variabel til holdning til innvandring ser vi at både *bosikkerhet* og *trygghet* ikke lenger har en effekt for holdningen til innvandring (Se vedlegg tabell 7). Dette viser at det i Tsjekkia er en distinkt forskjell mellom det å være en innvandrere og det å være en muslim. En muslim blir med andre ord ikke ansett som en innvandrere. Dette mener jeg er en indikator for at det er en stereotypisk kobling mellom muslimer og terrorisme som er en bidragsyter til muslimfiendtligheten man ser i Tsjekkia. Tsjekkia har siden 2013 hatt en svært frittalende president, Miloš Zeman. Han har vært en stor kritiker til islam og har kommet med flere kontroversielle ytringer knyttet til muslimer og

Islam. Retorikken han tar i bruk er ofte veldig enkel, stereotypisk og oppfordrer åpenbart til hat (Bonansinga 2015). Zeman har blant annet uttalt at islam er en sivilisasjon som er basert på terror (Jun 2017), at tsjekkere burde væpne seg mot en mulig super-holocaust i regi av muslimer (Erickson 2017) og at det ikke kun er en liten gruppe med ekstremister som utfører terrorangrep, men hele Islam (Bonansinga 2015). Zeman er kanskje den politikeren som er mest ekstrem i sin kritikk av islam, men også statsminister Andrej Babis, samt lederen for partiet SPD, Tomio Okomura har hatt innvandrings- og muslimfiendtlig retorikk (Aftenposten 2017). Alle disse kan ses på som securitiserende aktører og spesielt Zeman har hatt en retorikk som hovedsakelig baserer seg på koblingen mellom islam og terrorisme som securitiserer islam. Jeg mener at det i stor grad er denne stereotypien av muslimer som terrorister som bidrar til muslimfiendtligheten i Tsjekkia. Igjen mener jeg det er verdt å påpeke at det er en oppfattet trussel det er snakk om. Muslimer er så å si ikke tilstedeværende i Tsjekkia og som tidligere sagt er de få muslimene som er bosatte i Tsjekkia hovedsakelig høyt utdannede mennesker med en stabil og god inntekt. I en sikkerhetsutredelse knyttet til islamsk ekstremisme i Tsjekkia fra 2010 mener oberst Vladimir Barca (2010) at det er lav sannsynlighet for islamistisk terrorisme i Tsjekkia. Tsjekkia blir av islamistiske terrorgrupper ansett som et betraktelig mindre viktig land enn for eksempel USA eller Frankrike. Jeg mener forestillingen som knytter muslimer til terrorisme støttes oppunder at muslimer ikke anerkjennes som innvandrere ifølge min analyse. Muslimer skiller seg altså fra en vanlig innvandrer og blir sett på som noe særegent. Samtidig vil jeg påpeke at det nok ikke kun er den oppfattede terrortrusselen knyttet til muslimer som er avgjørende for muslimfiendtligheten og at det også kan være et kulturelt aspekt ved islam og muslimer som kan føles truende.

6.3 Økonomiske forklaringsfaktorer

Som vist i kapittel 5 så har inntekt kun en effekt i Frankrike. Vi har sett at de som er mer tilfreds med egen inntekt også har en mer positiv holdning til muslimer. Det interessante her er at *Inntekt* kun har en effekt i Frankrike. Men går vi mer i dybden på de enkelte landene kan vi få en større forståelse for hvorfor akkurat denne variabelen kun er signifikant i Frankrike.

Som sagt flere ganger tidligere i denne oppgaven så er den muslimske befolkningen i både Polen og Tsjekkia svært minimal. Muslimer vil muligens da ikke bli ansett som en økonomisk konkurrent i disse to landene. Noe som i dette tilfellet vil føre til at Blumers (1958) fjerde kriterie for at fordommer utvikles, nemlig en følelse av at den underlegne gruppen er en trussel for den dominerende gruppen, ikke vil oppfylles i et økonomisk aspekt. Har man ikke

en oppfattelse av at muslimer tar jobbene og derav er en økonomisk trussel så spiller altså ikke et individs tilfredshet med egen økonomi en faktor for muslimfiendtlighet i disse to landene. Derav er det altså andre forklaringsfaktorer enn tilfredshet med egen økonomi som er en faktor for muslimfiendtligheten i Polen og Tsjekkia.

Norge derimot skiller seg fra både Polen og Tsjekkia da de har en muslimsk populasjon på nesten fire prosent (Ipsos 2016). Men inntektsvariabelen har heller ingen effekt i Norge. En mulig grunn til dette er at de tre største innvandrergруппene i Norge er arbeidsinnvandrere i form av polakker, litauere og svensker (SSB 2018). Det er altså disse tre gruppene som utgjør den største økonomiske konkurransen for nordmenn, kanskje spesielt da polakker, da de er den absolutt største innvandrergруппen i Norge. Muslimer blir kanskje da ikke ansett som en økonomisk trussel på individnivå i Norge, da det er andre innvandrergруппer som kommer til Norge for å arbeide og da er en større økonomisk trussel enn det muslimske innvandrere er. Muslimer er muligens en oppfattet økonomisk trussel på et annet nivå? Dette kommer jeg tilbake til senere i dette delkapittelet når jeg diskuterer variabelen tilfredshet med økonomien i landet.

Frankrike skiller seg altså her fra de tre andre landene. Frankrike har en stor muslimsk populasjon på cirka 7,5 prosent (Ipsos 2016). Samtidig som de to største innvandrergруппene i Frankrike er innvandrere fra Algerie og Marokko, to land hvor islam er majoritetsreligionen (INED 2014). I tillegg viser en undersøkelse fra Ipsos (2016) at franskmenn tror at 31 prosent av befolkningen i Frankrike er muslimer, noe som er 24 prosentpoeng mer enn den faktiske muslimske befolkningen. Det at Frankrike har en stor muslimsk befolkning, kombinert med at franskmenn tror denne muslimske befolkningen er betydelig større enn det den er legger til rette for at alle Blumers (1958) fire kriterier for etnisk intoleranse blir oppfylt. Quillian (1995) mener også at størrelsen minoritetsgruppen også er en faktor for etnisk intoleranse, da det fører til større konkurranse over begrensede goder, samtidig som den største minoritetsgruppen kan mobilisere seg politisk og derav være en trussel for den dominerende gruppen. Dette mener jeg mine funn også viser. Størrelsen på den muslimske populasjonen er i seg selv ikke en nødvendig betingelse for muslimfiendtlighet, da vi har sett at både Tsjekkia og Polen har svært høy muslimfiendtlighet i datasettet mitt. Men kombinerer man en økonomisk variabel på individnivå, som i min analyse vil være *tilfredshet med egen økonomi*, ser vi at størrelsen på den muslimske populasjonen kan være en viktig faktor for å forklare den oppfattede økonomiske trusselen muslimer utgjør. Dette ser vi ved at inntektsvariabelen ikke har en effekt i verken Norge, Tsjekkia eller Polen, hvor muslimer ikke er den største

minoritetsgruppen. I Frankrike derimot er muslimer den største innvandrerguppen og derav vil det være denne gruppen som utgjør den største økonomiske trusselen for majoritetsbefolkningen.

Går vi så videre på den andre økonomiske variabelen i denne analysen, nemlig tilfredshet med økonomien i landet finner vi også interessante funn. Den har en positiv effekt i både Frankrike, Norge og Polen, noe som tilsier at desto mer fornøyd man er med økonomien i landet, desto mindre positiv vil man være mot muslimer. I Tsjekkia derimot er variabelen ikke signifikant.

Strabac og Listhaug (2008) fant i sin analyse av muslimfiendtlighet i Europa at landets økonomiske situasjon målt i BNP ikke hadde særlig effekt for holdningene man hadde mot muslimer. Liknende funn ble også gjort i Strabac et al (2012) analyse av etnisk intoleranse mot muslimer, innvandrere, jøder og romfolk i Europa. Felles for begge disse studiene som viste at den økonomiske situasjonen i landet ikke hadde særlig effekt for den etniske intoleransen var at de begge gikk ut i fra landets BNP. Altså den faktiske økonomiske situasjonen i landet. I mitt datasett tar jeg utgangspunkt i folks oppfattelse av landets økonomiske situasjon. Her kommer vi inn på de to ulike retningene som har utviklet seg fra Blumer først la fram sin teori om gruppeposisjoner, nemlig oppfattet trussel og reell trussel. I dette tilfellet vil den oppfattede trusselen i form av muslimer være en trussel hvis man har en oppfattelse av at landet ikke står sterkt økonomisk.

Spørsmålet til den avhengige variabelen lyder som følger: «I hvilken grad synes du [landet ditt] bør tillate muslimer fra andre land å bosette seg her?». De som svarer at de ikke ønsker noen muslimer i landet sitt kan se på muslimer som en økonomisk byrde for landet. Har man da en lav tilfredshet med økonomien i landet vil de negative holdningene mot muslimer øke, da staten i et slikt scenario vil måtte prioritere ressurser for å imøtekomme de muslimske innvanderne. Man kan med andre ord se for seg at man ved økt muslimsk innvandring kanskje vil måtte betale mer i skatt, få en redusering i egen stønad eller lignende konsekvenser. Det at denne oppgaven tar utgangspunkt i folks oppfattelse av den økonomiske situasjonen og ikke den faktiske økonomiske situasjonen i landet mener jeg bidrar til å forklare hvorfor denne variabelen har en effekt i relativt velstående land som Norge og Frankrike.

I Tsjekkia ser vi at verken tilfredshet med egen inntekt eller tilfredshet med økonomien i landet har en effekt for muslimfiendtlighet. Dette mener jeg bidrar til å forsterke argumentet

som ble lagt frem i delkapittelet om sikkerhetsmessige forklaringsfaktorer, hvor jeg mener at det er en forestilling av muslimer og islam som terrorister som er en faktor for den høye muslimfiendtligheten man finner i Tsjekkia. Det at det økonomiske aspektet er fraværende i Tsjekkia mener jeg forsterker dette inntrykket. Samtidig mener jeg det også at det kan være et kulturelt aspekt knyttet muslimfiendtligheten i Tsjekkia.

I Frankrike har begge de to økonomiske variablene en effekt for muslimfiendtlighet. Det samme finner vi også hvis vi tar i bruk «holdning til innvandring» som avhengig variabel (Se vedlegg tabell 6) Dette peker på at det å være en muslim og det å være en innvandrer kan av mange franskmenn ses på som å være det samme. Dette kombinert med diskusjonen i forrige delkapittel, hvor jeg mener sikkerhetsvariablene i Frankrike har en annerledes forklaring for muslimfiendtlighet, mener jeg er en indikator på at de økonomiske aspektene knyttet til muslimer og innvandring er sterkt tilknyttet muslimfiendtligheten man finner i Frankrike.

6.4 Religiøsitet

«The role of religion is paradoxical. It makes prejudice, and it unmakes prejudice. While the creeds of the great religion are universalistic, all stressing brotherhood, the practice of these creeds is frequently divisive and brutal. The sublimity of religious ideals is offset by the horrors of persecution in the name of these same ideals.» (Allport 1958:413)

Dette skrev psykologen Gordon Allport for over 60 år siden. Og funnene i denne analysen viser også at religiøsitet er komplisert og paradoksalt når vi skal diskutere muslimfiendtlighet. Graden av religiøsitet har en positiv effekt for hvilken holdning man har til muslimer i Tsjekkia, men vi finner det motsatte i Polen da den har en negativ effekt for hvilken holdning man har til muslimer. I tillegg ser vi også at religiøsitet ikke har noen effekt i Frankrike eller Norge. Det er verdt å merke seg at religiøsitet ikke har en særlig stor effekt i verken Tsjekkia, med en oddsrate på 1,067, eller i Polen, hvor oddsraten er på 0,908. Selv om det ikke er store effekter det er snakk om her, mener jeg at det er av interesse å gå dypere inn i spørsmålet rundt hvilken rolle religiøsitet spiller for utviklingen eller reduseringen av muslimfiendtlighet, da det viser seg at det har en effekt i de to landene i mitt utvalg som har en særdeles lav muslimsk befolkning i landet sitt. Samtidig som vi også ser at effekten av religiøsitet i min analyse har to forskjellige retninger.

Selv om fellesnevneren for disse to landene er at de begge ligger i Øst-Europa og har en svært lav muslimsk befolkning er det to vidt forskjellige land når det kommer til hvilken rolle religion har i landet. Polen er et svært religiøst land og er et av de mest religiøse landene i

Europa. Eurobarometer målte i 2010 at hele 79 prosent av polakker svarte at de trodde på Gud. Til sammenlikning svarte kun 16 prosent av tsjekkere det samme (Eurobarometer 2010:204). Begge landene har katolisisme som den største religionen men de to landene har et svært ulikt forhold til den katolske kirke. Jeg mener det er viktig å forstå de to landenes forskjellige forhold til religion og da særlig den katolske kirke for å forklare funnene fra denne oppgaven. Jeg vil derfor bruke litt tid på å forklare den historiske konteksten bak religionens rolle i de to landene.

Maryjane Osa beskrev den katolske kirken i Polen etter kommunismens fall som «[...] a formidable institution. It is regarded by most as something monolithic, almost phenomenon in nature – like Mount Everest» (Osa 1989:268). Den katolske kirke har vært en innflytelsesrik aktør i Polen de siste 1000 årene. Under andre verdenskrig var Polen et av landene som absolutt led mest under tysk okkupasjon og den katolske kirken led store tap under krigen. Osa (1989) mener at denne lidelsen som den katolske kirke gjennomgikk under andre verdenskrig var en sterk faktor for hvordan kristendommen og den katolske kirke klarte å bli en så stor del av den polske identiteten gjennom den kommunistiske kontrollen etter andre verdenskrig. Etter 1945 kom en ny og mer aktivistisk kirke, med et nytt og yngre lederskap i spissen. Den katolske kirke klarte under det nye lederskapet å nå ut til alle de sosiale basene og var svært vellykket i å stå imot kommunistisk undertrykkelse. Kirken ble en av de få opposisjonene mot det kommunistiske regimet. På mange måter bidro det til at den katolske kirke fikk svært mange engasjerte følgere og ble et nasjonalt symbol for det å være polsk. Etter kommunismens fall fikk den katolske kirke stor innflytelse og det å være kristen er fortsatt i ettertid av kommunismen svært knyttet opp mot den polske identiteten (Froese 2005).

På motsatt side finner vi det sekulære Tsjekkia. For å forklare dette velger jeg å fokusere på faktorene fra de siste 100 årene, men det er viktig å påpeke at Tsjekkia har hatt et turbulent forhold til den katolske kirke gjennom store deler av sin historie. Da tyskerne invaderte Tsjekkoslovakia ble de tsjekkiske regionene underlagt nazistisk kontroll, mens de slovakiske regionene ble en uavhengig fascistisk stat ledet av en katolsk prest ved navn Tiso som kombinerte sin katolske tro med fascistiske tanker (ibid.). Dette gjorde at det ble en slags spenning mellom katolisisme og tsjekkisk frigjøring. Etter andre verdenskrig utvandret cirka 600 000 tyskere fra de tsjekkiske områdene og dette endret den mye av den religiøse demografien i landet. Tsjekkia var også et land som var under kommunistisk kontroll under store deler av den kalde krigen og det kommunistiske regimet gikk hardt ut mot alle religiøse

organisasjoner, og ateister utnyttet ofte det faktum at den katolske kirke hadde alliert seg med nazistene under andre verdenskrig. Den katolske kirke hadde muligheten til å forbedre sitt forhold til tsjekkere etter kommunismens fall, men også her gikk det tøft for seg for kirken. Gjennom perioden med økonomisk restrukturering ønsket kirken å gjøre krav på områder som tidligere tilhørte kirken. I en periode hvor landet gikk gjennom en tung restruktureringsperiode ble dette oppfattet av den tsjekkiske befolkningen som grådig og ikke særlig hjelpsomt av den katolske kirke (ibid.).

Vi har altså to land med to veldig forskjellig forhold til religion og katolisismen. Noe som kan bidra med å forklare hvorfor vi finner to forskjellige effekter i religiøsitet i disse to landene.

Allport (1958) uttalte at for å forstå religiøsitetens rolle for etnisk intoleranse må man forstå hva det er som motiverer folk til å være religiøse. Han uttalte at det å være en del av en kirke fordi det gir makt og trygghet kan indikere at det skapes en følelse av å være medlem av en inn-gruppe. Han mente at det var et kjennetegn at man da var en autoritær person, noe som kan kobles til etnisk intoleranse. Er man derimot en del av en kirke fordi man tror brorskapet og de idealene kirken står for er man mer sannsynlig en mer tolerant person. Laythe et al (2002) fant at religiøs fundamentalisme i seg selv ikke hadde noen positiv eller negativ effekt for etnisk intoleranse, men religiøs fundamentalisme kombinert med høyrevridd autoritærisme førte til større etnisk intoleranse. Religiøs fundamentalisme kombinert med et ortodokst kristelig verdenssyn derimot førte til en redusering i etnisk intoleranse.

Vi kan nå gå videre og se hva slags rolle religionen spiller i både Polen og Tsjekkia. I Polen så er den katolske kirke og kristendommen en utrolig sterk del av den polske identiteten. Jeg mener man kan anta at en stor del av den polske befolkningen er religiøse og medlemmer av den katolske kirke fordi det er en del av det å være polsk. Man ønsker med andre ord å være en del av den religiøse gruppen fordi man da vil få en følelse av trygghet og makt og derav være en del av inn-gruppen og majoriteten i Polen. Er man ikke religiøs og katolsk vil man være en del av ut-gruppen. Basert på dette vil man ifølge Allport (1958) ha en større etnisk intoleranse og vil ha en mer autoritær personlighet. Her vil man komme tilbake til hvordan Laythe et al (2002) mener høyrevridd autoritærisme er, sammen med religiøs fundamentalisme, en indikator for etnisk intoleranse.

Går vi så videre og ser på hvordan gruppeposisjonsteori og oppfattet gruppekonflikt kan bidra til å forstå hvordan religiøsitet i Polen fører til en økning i muslimfiendtlighet kan vi se på de fire følelsene som må være tilstede for at etnisk intoleranse oppstår i en dominerende gruppe.

Den dominerende gruppen i Polen er polakker og hele 87 prosent anser seg også som katolikker (Central Intelligence Agency 2018). Med andre ord kan vi se for oss at katolikker er den dominerende gruppen i Polen. Vi kan anta at man ser for seg at muslimer og islam er noe annerledes og fremmed fra sin egen katolske majoritet. Dette kombinert med stereotypene man ofte finner om muslimer som at de for eksempel er voldelige, mindreverdige og terrorister (Hoffmann og Moe 2017) gir en følelse av at ens egen gruppe er bedre enn den muslimske minoriteten. Som katolsk i Polen kan man også anta at man har krav på å være majoritetsreligionen i Polen, samtidig som man kan ha oppfattelse av at muslimer og islam ønsker å få en større innflytelse i Polen. Her er det viktig å understreke at dette er en oppfattet trussel og ikke en reell trussel. Ipsos (2016) gjennomførte en undersøkelse som kartla hvor mange muslimer befolkningen i ulike land tror at det er i landet. I Polen trodde man gjennomsnittlig at det fantes 7 prosent muslimer. Det reelle tallet er på under 0,1 prosent. Det virker altså som om man har et inntrykk av at det er en slags islamsk bølge som skyller over Europa, noe som er en av stereotypene Hoffmann og Moe (2017) også påpeker.

Når da den kristne tro og den katolske kirke er så nært koblet opp mot den polske identiteten kan det antas at denne oppfattede «islamske bølgen» anses som en trussel mot den polske kulturen, de polske verdiene og den polske identiteten. Med andre ord er det ikke nødvendigvis religionen og religiøsiteten i seg selv som er en avgjørende faktor for muslimfiendtligheten, men mer hva religionen representerer, nemlig den polske identiteten.

I Tsjekkia er cirka 10 prosent av befolkningen katolikker, mens de resterende hovedsakelig ikke er religiøse (Central Intelligence Agency 2018). Med andre ord er Tsjekkia et svært sekularisert samfunn hvorav majoritetsbefolkningen ikke er religiøse i det hele tatt. Det at den katolske kirke har et relativt komplisert forhold til den tsjekkiske befolkningen gjør det mer unaturlig for tsjekkere å være medlem av den katolske kirke for å være en del av en inngruppe som i Polen. I Tsjekkia er ikke den katolske kirke i nærheten å være et like stort nasjonalt symbol som den er i Polen, snarere tvert imot. Hvis vi så går tilbake til Allports utsagn om at man må forstå motivasjonen bak hvorfor folk er religiøse så kan vi anta at man i større grad er religiøs på bakgrunn av de verdiene religionen fremmer, fremfor det å få være en del av en inngruppe som er en større faktor i Polen. Med andre ord vil man i mindre grad finne det Laythe et al (2002) omtaler som høyrevridde autoritære trekk som fremmer etnisk intoleranse og i større grad finne kristelig ortodokse trekk som motvirker etnisk intoleranse blant de religiøse i Tsjekkia. Det virker altså som om islam og muslimer ikke ses på som en trussel blant de religiøse i Tsjekkia. Noe som forsterker inntrykket om at det ikke er graden av

religiøsitet og religionen som fremmer muslimfiendtligheten, men i større grad hva religionen symboliserer.

6.5 Forskjell pseudo R^2

Avslutningsvis i denne diskusjonen ønsker jeg å rette søkelyset mot forskjellene vi har funnet i pseudo R^2 . Det at pseudo R^2 er på godt over 20 prosent i både Norge og Frankrike, samtidig som den ikke kommer over 10 prosent i Tsjekkia og Polen mener jeg er både overraskende og svært interessant. Dette indikerer at vi har en god teoretisk forståelse for ulike årsaksfaktorer for muslimfiendtlighet i vest-europeiske land. Spesielt i Norge ser vi at selv om det er svært få variabler som har en signifikant effekt for å forklare muslimfiendtlighet, så er disse få variablene som er signifikante svært viktige for å forstå muslimfiendtlighet i Norge. Frankrike har den høyeste pseudo R^2 og vi har sett gjennom denne analysen at det er flere årsaksfaktorer for muslimfiendtlighet i Frankrike. Spesielt kontakt virker å være veldig viktig for oppfatningen av muslimer i Frankrike.

Likevel er ikke disse årsaksfaktorene vi har kartlagt i Frankrike og Norge nødvendigvis like gode for å forklare verken muslimfiendtlighet eller generelt etnisk intoleranse i Polen eller Tsjekkia. En mulig årsak til denne forskjellen i pseudo R^2 kan være at mitt teoretiske grunnlag for denne oppgaven er hovedsakelig teorier som er utviklet i vestlige land. Vi ser at de i stor grad har en effekt i de to vest-europeiske landene, men at de kan være mangelfulle for å forstå det større bildet i Øst-Europa. Dette mener jeg illustrerer viktigheten av en slik komparativ analyse, hvor vi får kartlagt forskjellene og likhetene mellom ulike land. Dette illustrerer også viktigheten av å fortsette med å studere fenomenet muslimfiendtlighet, og da særlig forsøke å utvide vår forståelse for fenomenet i Øst-Europa.

7. Konklusjon

Problemstillingen for denne oppgaven var som følger: *Hvilke faktorer er det som fører til muslimfiendtlighet i Norge, Frankrike, Polen og Tsjekkia?* Vi har sett i løpet av denne oppgaven at det er like og ulike faktorer som spiller en rolle for muslimfiendtligheten vi finner i de forskjellige landene. Det er først å fremst verdt å merke seg den store forskjellen i muslimfiendtlighet vi finner i de ulike landene. Spesielt i Tsjekkia mener jeg at vi finner overraskende høy grad av muslimfiendtlighet.

Kontakt med innvandrere virker å være viktig for å utvikle aksepterende holdninger til muslimer. Spesielt da i Frankrike hvor vi ser en stor økning i pseudo R^2 når kontaktvariablene legges ved i modell 2. Det er funnet flere interessante funn knyttet til effekten kontakt har for muslimfiendtlighet i denne oppgaven. Her vil jeg trekke frem det at kontakt med en hvilken som helst annen etnisk minoritet fører til reduisering i muslimfiendtlighet, samtidig som det her er verdt å påpeke at det virker som om kontakt med muslimer er den minoriteten det er optimalt å ha kontakt med for å utvikle mer aksepterende holdninger til muslimer.

Hva slags trussel muslimer utgjør, og hvordan dette kan bidra til muslimfiendtlighet mener jeg også har blitt belyst i denne oppgaven. Utfra funnene virker det som om muslimer i større grad utgjør en kulturell trussel fremfor en økonomisk eller sikkerhetsmessig trussel. I både Norge og Polen har vi sett at politikere har tatt i bruk retorikk som baserer seg i større grad på den oppfattede kulturelle trusselen muslimer utgjør, fremfor den stereotypiske forestillingen som knytter muslimer med terrorisme. I Tsjekkia derimot virker det som om befolkningen i større grad kobler islam med terrorisme. Muslimer virker også som å være en økonomisk trussel hovedsakelig i Frankrike. Da begge inntektsvariablene har en signifikant effekt. Da muslimer utgjør den største innvandrerguppen i Frankrike støtter dette funnet oppunder Quillians (1995) funn om at størrelsen på minoriteter i landet kan være en medvirkende faktor for etnisk intoleranse. Samtidig ser vi også at hvordan man opplever landets økonomiske situasjon har en påvirkning på hvordan man oppfatter muslimer. Mener man at landet har en god økonomi vil man mest sannsynlig ha en større tiltro til at landet vil klare å håndtere en økt innvandring av muslimer, noe som igjen vil føre til en større toleranse for muslimer.

Jeg har også argumentert for at jeg mener at selv om religiøsitet virker å ha en effekt for hvordan man oppfatter muslimer, så er det ikke religion eller religiøsiteten i seg selv som er en bidragsyter til muslimfiendtlighet. Dette mener jeg vises ved å se hva religionen representerer i de ulike landene. Den katolske kirke og tro er så nært knyttet til den polske nasjonalidentiteten at jeg mener religiøsitetseffekten for muslimfiendtligheten i større grad handler om den kulturelle trusselen islam utgjør til den kristne polske identiteten.

Et aspekt det ikke har vært mulig å få målt i denne analysen er i hvor stor grad mediene kan bidra til å fremme muslimfiendtlighet. Dette har det dessverre ikke vært mulig å måle på en tilfredsstillende måte i denne analysen og det er uvisst om hvordan denne effekten kan ha hatt en ulik effekt i de forskjellige landene. Fraværet av medieaspektet kan være en bidragsyter til den store forskjellen i pseudo R² vi har sett mellom Øst- og Vest-Europa. Det er mulig at mediene kan være en sentral faktor for å forklare muslimfiendtligheten vi finner i Øst-Europa.

7.1 Videre forskning

Videre mener jeg at det vil være av interesse å ha et større fokus på forskning av muslimfiendtlighet og generelt etnisk intoleranse knyttet til andre minoriteter i Øst-Europa, da mine funne indikerer at muslimfiendtlighet er et særdeles stort fenomen i Øst-Europa, samtidig som vi også har sett at de forklaringsfaktorene vi finner i Vest-Europa ikke nødvendigvis egner seg like godt for å måle muslimfiendtlighet i Øst-Europa.

Videre ville det også vært av interesse å få studert muslimfiendtlighet i lys av kontaktteori i Norge ytterligere, da mine funn indikerer at kontakt ikke viser seg å ha noen effekt for hvordan man oppfatter muslimer i Norge. Dette er forskjellig fra de tre andre landene og det vil være av interesse å forsøke å få en forklaring for hvorfor denne effekten ikke forekommer i Norge.

Jeg mener også det ville vært av interesse å ta i bruk en liknende komparativ case-studie av øst- og vest-europeiske land for å måle hvordan i hvordan mediene kan være en faktor for hvordan negative holdninger tilknyttet muslimer utvikles.

Litteraturliste

Adekoya, Remi (2017). «Why Poland's Law and Justice Party Remains So Popular». *Foreign Affairs*. Hentet 12.05.18 fra <https://www.foreignaffairs.com/articles/central-europe/2017-11-03/why-polands-law-and-justice-party-remains-so-popular>

Aftenposten (2017). «Populisten Andrej Babis seirer i Tsjekkia». Hentet 13.05.18 fra <https://www.aftenposten.no/verden/i/R3rdr/Populisten-Andrej-Babis-seirer-i-Tsjekkia>

Allen, Chris (2010). *Islamophobia*. Farnham: Ashgate Publishing Limited.

Allport, Gordon (1958). *The nature of prejudice*. Cambridge: Addison Wesley.

Barca, Vladmir (2010). *Islamic Extremism in the Czech Republic*, Czech Air Force.

BBC (2017). «France approves tough new anti-terror laws». Hentet 08.03.18 fra <http://www.bbc.com/news/world-europe-41493707>

Blumer, Herbert (1958). «Race Prejudice as a Sense of Group Position». *The Pacific Sociological Review*. 1 (1) 3-7.

Bobo, Lawrence (1999). «Prejudice as Group Position: Microfoundations of a Sociological Approach to Racism and Race Relations». *Journal of Social Issues*, 55 (3), 445-472.

Body-Genrot, Sophie (2010). «Police marginality, racial logics and discrimination in the banlieues of France». *Ethnic and racial studies*, 33(4), 656-674.

Bonansinga, Donatella (2015). «The role of public discourse in threat framing: The case of islamophobia in Czech Republic». *CES Working Papers*, 7 (4), 824-839.

Buzan, Barry Ole Wæver og Jaap de Wilde (1998). *Security: A New Framework For Analysis*. Boulder: Lynne Rienner Publishers inc.

Cap, Piotr (2017). «From «cultural unbelonging» to «terrorist risk»: communicating threat in the Polish anti-immigration discourse». *Critical Discourse Studies*, 15(3), 285-302.

Central Intelligence Agency (2018). *The World Factbook: Religions*. Hentet 23.05.18 fra <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/fields/2122.html>

Cesari, Jocelyne (2012). «Securitization of Islam in Europe». *Die Welt des Islams*, 52 (3-4), 430-449

Das, Enny, Brad J. Bushman, Marieke D. Bezemer, Peter Kerkhof og Ivar E. Vermulen (2009). «How terrorism news reports increase prejudice against outgroups: A terror management account». *Journal of Experimental Social Psychology*, 45 (3), 453-459

Dagbladet (2009). «Siv Jensen advarer mot snikislamisering». Hentet 12.05.18 fra <https://www.dagbladet.no/nyheter/siv-jensen-advarer-mot-snikislamisering/65319554>

Den Europeiske Samfunnsundersøkelsen (2014). *Spørreskjema*.

Dovidio, John F, Samuel L. Gaertner og Kerry Kawakami (2003). «Intergroup Contact: The Past, Present and the Future». *Group Processes & Intergroup Relations*, 6 (1), 5-21.

Elster, Kristian (2017). «60 000 høyrenasjonalister marsjerte i Polen». *NRK*. Hentet 12.05.18 fra <https://www.nrk.no/urix/60.000-hoyrenasjonalister-marsjerte-i-polen-1.13774517>

Erickson, Amanda (2017). «Czech government tells its citizens how to fight terrorism: Shoot them yourselves.» *The Washington Post*. Hentet 13.05.18 fra https://www.washingtonpost.com/news/worldviews/wp/2017/01/06/czech-government-tells-its-citizens-how-to-fight-terrorists-shoot-them-yourselves/?utm_term=.c917679fb8fd

Esposito, John og Ibrahim Khalin (2011). «Introduction» I John Esposito og Ibrahim Khalin (red.) *Islamophobia: The Challenge of Pluralism in the 21st century*. xxii-xxxv. Oxford: Oxford University Press Inc.

ESS7 - 2014. *Documentation report: The ESS data archive. Edition 3.1*. Hentet 23.05.18 fra https://www.europeansocialsurvey.org/docs/round7/survey/ESS7_data_documentation_report_e03_1.pdf

Ertesvåg, Frank (2017). «Regjeringen: Forbud mot nikab i alle skoler og høyskoler». *VG*. hentet 24.05.18 fra <https://www.vg.no/nyheter/innenriks/i/8yl8w/regjeringen-forbud-mot-nikab-i-alle-skoler-og-hoeyskoler>

Eurobarometer (2010). *Biotechnology report*. Hentet 23.05.18 fra http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/archives/ebs/ebs_341_en.pdf

European social survey (2014a). *Documentation of ESS Post-Stratification Weights*. Hentet 19.05.08 fra https://www.europeansocialsurvey.org/docs/methodology/ESS_post_stratification_weights_documentation.pdf

- European Social Survey (2014b). *Weighting European Social Survey Data*. Hentet 19.05.08 fra https://www.europeansocialsurvey.org/docs/methodology/ESS_weighting_data_1.pdf
- Eurostat (2018). *Migration and migrant population statistics*. Hentet 19.04.18 fra http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Migration_and_migrant_population_statistics
- European Values Survey (ingen dato). *About EVS*. Hentet 24.04.18 fra <http://www.europeanvaluesstudy.eu/page/about-evs.html>
- Fox, Jonathan og Yasemin Akbaba (2015). «Securitization of Islam and religious discrimination: Religious minorities in Western democracies, 1990-2008». *Comparative European politics*, 13 (2), 175-197.
- Fregosi, Franck (2014). «France». I Jørgen Nielsen, Samim Akgönül, Ahmet Alibašić og Egdunas Raciūnas (red.). *Yearbook of Muslims in Europe*, 229-243. Leiden: BRILL.
- Froese, Paul (2005). «Secular Czechs and Devout Slovaks: Explaining Religious Differences». *Review of Religious Research*, 46 (3), 269-283.
- Garner, Steve og Saher Selod (2015). «The Racialization of Muslims: Empirical Studies of Islamophobia». *Critical Sociology*. 41 (1), 9-19
- Giry, Stephanie (2006). «France and its Muslims». *Foreign affairs*. 85(5). 87-104
- Hancké, Bob (2009). *Intelligent research design: a guide for beginning researchers in the social sciences*, Oxford: Oxford University Press.
- Hoffmann, Christian og Vibeke Moe (2017). «Holdninger til jøder og muslimer i Norge 2017: Befolkningsundersøkelse og minoritetsstudie». *Senter for studier av holocaust og livssynsminoriteter*.
- Ipsos (2016). *Perceptions are not reality: What the world gets wrong*. Hentet 19.04.18 fra <https://www.ipsos.com/ipsos-mori/en-uk/perceptions-are-not-reality-what-world-gets-wrong>
- INED (2014). *Immigrants by country of birth*. Hentet 19.04.18 fra https://www.ined.fr/en/everything_about_population/data/france/immigrants-foreigners/countries-birth-immigrants/#r202

Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (2016). *Integrering i Skandinavia*. Hentet 23.05.18 fra <https://www.imdi.no/globalassets/dokumenter/arsrapporter-og-styrende-dokumenter/arsrapport-2015/imdi-rapport-2016-integrering-i-skandinavia.pdf>

Jacobsen, Christine M. (2010). *Islamic Traditions and Muslim Youth in Norway*. Leiden: BRILL

Jun, Dominik (2017). «President Zeman focuses on terrorism and migration in UN address» *Radio Praha*. Hentet 13.05.18 fra <http://www.radio.cz/en/section/curaffrs/president-zeman-focuses-on-terrorism-and-migration-in-un-address>

Karlsen, Kirsten (2018). «- Må sette grenser for Islam». *Dagbladet*. Hentet 30.04.18 fra <https://www.dagbladet.no/nyheter/ma-sette-grenser-for-islam/69756153>

Khan, Mussarat og Kathryn Ecklund (2012). «Attitudes toward muslim americans post-9/11». *Journal of muslim mental health*, 7 (1), 1-16.

Kozlowka, Hanna (2015). «Map: Poland sure has a lot of Catholic churches. *Quartz*. Hentet 21.05.18 fra <https://qz.com/432688/map-poland-sure-has-a-lot-of-catholic-churches/>

Kundnani, Arun (2003). *Stop and search: Police step up targeting of blacks and asians*. Hentet 08.03.18 fra <http://www.irr.org.uk/news/stop-and-search-police-step-up-targeting-of-blacks-and-asians/>

Kunovich, Robert M. (2004). «Social Structural position and prejudice: an exploration of cross-national differences in regression slopes», *Social Science Research*, 33 (1), 20-44.

Kveinå, Tanita (2017). «Dette er verdens mest korruperte land». *NRK*. Hentet 20.05.2018 fra <https://www.nrk.no/urix/dette-er-verdens-mest-korruperte-land-1.13340480>

Langberg, Øyvind Kløvstad (2017). «Marine Le Pen tapte så det sang blant rike og fattige, unge og gamle, bare en gruppe ville ha henne som president.». *Aftenposten*. Hentet 15.05.18 fra https://www.aftenposten.no/verden/i/wlbwo/Marine-Le-Pen-tapte-sa-det-sang-blant-rike-og-fattige_-unge-og-gamle-Bare-n-gruppe-ville-ha-henne-som-president

Laythe, Brian, Deborah G. Finkel, Robert G. Bringle og Lee A. Kirkpatrick (2002). «Religious Fundamentalism as a Predictor of Prejudice: A Two-Component Model». *Journal for Scientific Study of Religion*, 41 (4), 623-635

- Leirvik, Oddbjørn (2014). «Norway» I Jørgen Nielsen, Samim Akgönül, Ahmet Alibašić og Egdunas Raciū (red.). *Yearbook of Muslims in Europe*, 459-471. Leiden: BRILL
- Lewis, Bernard (1993). *Islam and the West*. Oxford: Oxford University press
- Lofstad, Ralf. (2016). «Sahfana fikk sydd bunad med hijab. Har utløst et skred av hatmeldinger og rasisme». *Dagbladet*. Hentet 30.04.18 fra <https://www.dagbladet.no/nyheter/sahfana-37-fikk-sydd-bunad-med-hijab-har-utlost-et-skred-av-hatmeldinger-og-rasisme/60245126>
- Macháček, Štěpán (2014) «Czech Republic» I Jørgen Nielsen, Samim Akgönül, Ahmet Alibašić og Egdunas Raciū (red.). *Yearbook of Muslims in Europe*, 176-188. Leiden: BRILL
- Mehmetoglu, Mehmet og Tor Georg Jakobsen (2017). *Applied Statistics Using STATA: A Guide for the Social Sciences*. London: SAGE Publications Ltd.
- Miller, Norman (2003). «Personalization and the Promise of Contact Theory». *Journal of Social Issues*. 58 (2), 387-410
- Motilla, Agustin (2018). *Security and religious radicalization. Securitization of Islam in Europe*. Hentet 08.03.18 fra <https://riviste.unimi.it/index.php/statoechiese/article/view/9467/8969>
- Mudde, Cas (2005). «Racist Extremism in Central and Eastern Europe». *East European Politics and Societies*. 19(2), 161-184.
- Nalborczyk, Agata S. og Stanislaw Grodz (2014). «Poland» I Jørgen Nielsen, Samim Akgönül, Ahmet Alibašić og Egdunas Raciū (red.). *Yearbook of Muslims in Europe*, 472-486. Leiden: BRILL
- Ogan, Christine, Lars Wilnat, Rosemary Pennington og Manaf Bashir (2014). «The rise of anti-Muslim prejudice: Media and Islamophobia in Europe and the United States». *The International Communication Gazette*. 76(1), 27-46.
- Osa, Maryjane (1989). «Resistance, Persistence, and Change: The Transformation of the Catholic Church in Poland». *Eastern European Politics and Society*, 3 (2), 268-299.
- Pettigrew, Thomas F. (1997). «Generalized Intergroup Contact Effects on Prejudice» *Personality and Social Psychology Bulletin*, 23(2), 173-185.

- Pettigrew, Thomas F. (1998). «Intergroup Contact Theory». *Annual Review of Psychology*, 49, 65-85.
- Pettigrew, Thomas F, Oliver Christ, Ulrich Wagner og Jost Stellmacher (2006). «Direct and indirect intergroup contact effects on prejudice: A normative interpretation». *International Journal of Intercultural Relations*, 31 (4), 411-425.
- Pettigrew, Thomas F. og Linda R. Tropp (2006). «A Meta-Analytic Test of Intergroup Contact Theory». *Journal of Personality and Social Psychology*, 90 (5), 751-783.
- Pettigrew, Thomas F., Linda R. Trapp, Ulrich Wagner og Oliver Christ (2011). «Recent advances in intergroup contact theory». *International Journal of Intercultural Relations*, 35 (3), 271-280.
- PEW Research Center: Religion & Public Life (2017). *Europe's Growing Muslim Population*. Hentet 13.03.18 fra <http://www.pewforum.org/2017/11/29/europes-growing-muslim-population/>
- Quillian, Lincoln (1995). «Prejudice as a Response to Perceived Group Threat: Population Composition and Anti-Immigrant and Racial Prejudice in Europe». *American Sociological Review*, 60 (4), 586-611.
- Ringdal, Kristen (2013). *Enhet og Mangfold: Samfunnsvitenskapelig forskning og kvantitativ metode, 3. utgave*. Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS.
- Saeed, Amir (2007). «Media, Racism and Islamophobia: The Representation of Islam and Muslims in the Media». *Sociology Compass*, 1 (2), 443-462.
- Said, Edward (1978). *Orientalism*. London: Penguin Books Ltd.
- Said, Edward (1996). *Covering Islam: How the media and the experts determine how we see the rest of the world (vintage edition)*. London: Random House inc.
- Savelkoul, Michael, Peer Scheepers, William van der Veld og Louk Hagendoorn (2011). «Comparing levels of anti-muslim attitudes across Western countries». *Quality & Quantity*, 46(5), 1617-1624.
- Statistisk sentralbyrå (2018). *Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre*. Hentet 19.04.18 fra <https://www.ssb.no/innvbef>

Strabac, Zan og Ola Listhaug (2008). «Anti-muslim prejudice in Europe: A multilevel analysis of survey data from 30 countries» *Social Science Research*. 37(1) 268-286.

Strabac, Zan, Ola Listhaug og Tor Georg Jakobsen (2012). «Patterns of Ethnic Intolerance in Europe». *Journal of International Migration and Integration*. 13 (4). 459-479.

The Guardian (2001). «Text of George Bush's speech». Hentet 08.03.18 fra <https://www.theguardian.com/world/2001/sep/21/september11.usa13>

The National Archives (2011). «PM's speech at Munich security conference.» Hentet 08.10.18 fra <http://webarchive.nationalarchives.gov.uk/20130109092234/http://number10.gov.uk/news/pms-speech-at-munich-security-conference/>

Tjernshaugen, Karen (2016). «Listhaug: «Her i Norge spiser vi svin, drikker alkohol og viser ansiktet vårt»». *Aftenposten*. Hentet 12.05.18 fra https://www.aftenposten.no/norge/politikk/i/0Aj02/Listhaug-Her-i-Norge-spiser-vi-svin_-drikker-alkohol-og-viser-ansiktet-vart

Verkuyten, Maykel, Jochem Thijs og Hidde Bekhuis (2010). «Intergroup Contact and Ingroup Reappraisal: Examining the Deprovincialization Thesis». *Social Psychology Quarterly*. 73(4), 398-416.

World Atlas (2017). «Largest Ethnic Minorities in Poland». Hentet 19.04.18 fra <https://www.worldatlas.com/articles/largest-ethnic-minorities-in-poland.html>

Wloch, Renata (2009). «Islam in Poland: Between Ethnicity and Universal Umma». *International Journal of Sociology*, 39 (3), 58-67.

Vedlegg

Tabell 6: Lineær regresjon av innvandreriendtlighet i Frankrike

	Modell 1				Modell 2			
	B	Seb	t	sig	B	Seb	t	sig
Kvinne (Mann=0 Kvinne=1)	0.461	0.602	0.77	0.443	1.008	0.568	1.77	0.077
Alder (Antall år)	0.027	0.015	1.76	0.078	0.043	0.015	2.73	0.006
Utdanning (Antall år utdannet)	0.634	0.071	8.83	<0.001	0.479	0.071	6.68	<0.001
Landøkonomi (Veldig misfornøyd=0 Veldig fornøyd=10)	1.013	0.185	5.47	<0.001	0.843	0.177	4.74	<0.001
Religiøsitet (Ikke religiøs=0 Veldig religiøs=10)	0.073	0.090	0.81	0.416	-0.010	0.086	-0.12	0.905
Tillitpolitiker (0=Ingen tillit 10=Full tillit)	0.915	0.161	5.66	<0.001	0.909	0.144	6.28	<0.001
Inntekt (Svært vanskelig på nåværende inntekt som ref)								
Vanskelig på nåværende inntekt	3.396	2.028	1.67	0.094	3.118	1.874	1.66	0.096
Klarer meg med nåværende inntekt	4.479	1.931	2.32	0.020	4.162	1.785	2.33	0.020
Har det bra med nåværende inntekt	5.066	1.962	2.58	0.010	4.681	1.818	2.57	0.010
Bosikkerhet (Litt opptatt som ref.)								
Ikke opptatt i det hele tatt	2.489	1.370	1.82	0.069	2.190	1.409	1.55	0.120
Ikke opptatt	0.971	1.102	0.88	0.379	0.638	0.955	0.67	0.504
Noe opptatt	-1.527	0.861	-1.77	0.076	-1.531	0.787	-1.94	0.052
Opptatt	-2.762	0.749	-3.68	<0.001	-2.565	0.698	-3.67	<0.001
Veldig opptatt	-2.080	0.845	-2.46	0.014	-1.774	0.763	-2.32	0.020
Trygghet (Veldig trygg som ref.)								
Trygg	-2.384	0.610	-3.91	<0.001	-2.894	0.591	-4.90	<0.001
Utrygg	-3.987	0.903	-4.41	<0.001	-4.455	0.885	-5.03	<0.001
Veldig utrygg	-5.847	1.059	-5.52	<0.001	-6.374	0.996	-6.40	<0.001
Urbanitet (Et bygdesentrum som ref.)								
En storby					2.775	0.878	3.16	0.002
En forstad eller utkanten av en storby					2.304	0.808	2.85	0.004
Liten eller mellomstor by					1.926	0.711	2.71	0.007
Et spredtbygd strøk					2.073	1.045	1.98	0.048
Innvandrernabo (Noen minoriteter som ref.)								
Nesten ingen					-2.179	0.657	-3.31	0.001
Mange minoriteter					-3.131	.670	-4.67	<0.001
Innvandrerkontakt (Aldri som ref.)								
Sjeldnere enn en gang i måneden					2.584	1.143	2.26	0.024
En gang i måneden					1.893	1.226	1.54	0.123
Flere ganger i måneden					4.397	1.035	4.25	<0.001
En gang i uken					2.995	1.136	2.63	0.009
Flere ganger i uken					5.173	1.016	5.09	<0.001
Hver dag					5.245	1.086	4.83	<0.001
Konstant	6.698	2.364	2.83	0.005	5.270	2.386	2.21	0.027
(N)=	1 582				1582			
R2	32.56				39.32			

Tabell 7: Lineær regresjon av innvandrerfiendtlighet i Tsjekkia

	Modell 1				Modell 2			
	B	Seb	t	sig	B	Seb	t	sig
Kvinne (Mann=0 Kvinne=1)	1.875	0.478	3.92	<0.001	1.916	0.471	4.07	<0.001
Alder (Antall år)	-0.041	0.015	-2.63	0.009	-0.040	0.014	-2.74	0.006
Utdanning (Antall år utdannet)	0.288	0.114	2.52	0.012	0.247	0.108	2.29	0.022
Landøkonomi (Veldig misfornøyd=0 Veldig fornøyd=10)	0.537	0.146	3.67	<0.001	0.490	0.142	3.44	0.001
Religiøsitet (Ikke religiøs=0 Veldig religiøs=10)	0.164	0.111	1.48	0.140	0.187	0.104	1.79	0.073
Tillitpolitiker (0=Ingen tillit 10=Full tillit)	0.777	0.134	5.76	<0.001	0.735	0.130	5.64	<0.001
Inntekt (Svært vanskelig på nåværende inntekt som ref)								
Vanskelig på nåværende inntekt	1.414	1.081	1.31	0.191	1.748	1.060	1.65	0.099
Klarer meg med nåværende inntekt	1.616	0.991	1.63	0.103	1.786	0.988	1.81	0.071
Har det bra med nåværende inntekt	2.138	1.180	1.81	0.070	2.341	1.170	2.00	0.046
Bosikkerhet (Veldig opptatt som ref.)								
Ikke opptatt i det hele tatt	-2.810	1.807	-1.56	0.120	-3.294	1.949	-1.69	0.091
Ikke opptatt	0.551	1.076	0.51	0.608	1.197	1.069	1.12	0.263
Litt opptatt	0.157	0.906	0.17	0.862	0.444	0.904	0.49	0.623
Noe opptatt	0.464	0.780	0.59	0.552	0.763	0.761	1.00	0.316
Opptatt	-0.080	0.669	-0.12	0.904	-0.092	0.629	-0.15	0.883
Trygghet (Veldig trygg som ref.)								
Trygg	0.340	0.799	0.43	0.670	-0.083	0.786	-0.11	0.916
Utrygg	-1.095	0.975	-1.12	0.262	-1.441	0.964	-1.49	0.135
Veldig utrygg	-1.702	1.748	-0.97	0.330	-1.436	1.625	-0.88	0.377
Urbanitet (Et bygdeseentrum som ref.)								
En storby					1.386	0.708	1.96	0.050
En forstad eller utkanten av en storby					2.338	1.332	1.76	0.079
Liten eller mellomstor by					1.515	0.569	2.66	0.008
Innvandrernebo (Noen minoriteter som ref.)								
Nesten ingen					-0.147	0.507	-0.29	0.772
Mange minoriteter					-4.131	1.185	-3.48	0.001
Innvandrerkontakt (Aldri som ref.)								
Sjeldnere enn en gang i måneden					1.093	0.692	1.58	0.114
En gang i måneden					2.335	0.883	2.64	0.008
Flere ganger i måneden					1.525	0.717	2.13	0.034
En gang i uken					1.385	0.979	1.41	0.158
Flere ganger i uken					1.231	0.840	1.46	0.143
Hver dag					2.609	1.358	1.92	0.055
Konstant					7.840	2.107	3.72	<0.001
(N)=	1 389				1 389			
R2	15.23				18.42			